

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1894. Andra Kammaren. N:o 31.

Tisdagen den 17 april.

Kl. 3 e. m.

§ 1.

Justerades det i kammarens sammanträde den 10 dennes förda protokoll.

§ 2.

Till kammaren hade inkommit följande två protokoll, som upplästes:

1:o. År 1894 den 16 april sammanträdde kamrarnes valmän för att, jemlikt 71 och 73 §§ riksdagsordningen, utse Riksdagens fullmäktige i riksbanken jemte suppleanter för dem; och befunnos efter valförrättningens slut hafva blifvit utsedde till

ordförande:

f. d. statsrådet *Pehr Jakob von Ehrenheim* . . . . med 48 röster;

öfrige fullmäktige:

filosofie doktorn *Johan Wolter Arnberg* . . . . . med 48 röster,
ledamoten af Riksdagens Andra Kammare *Sixten Gabriel von Friesen* . . . . . med 48 röster,
vice häradshöfdingen *Karl Georg Herlitz* . . . . . med 48 röster,
f. d. stadsmäklaren *Tom Liljewalch* . . . . . med 48 röster,
ledamoten af Riksdagens Första Kammare *Henrik Ragnar Törneblad* . . . . . med 48 röster,
ledamoten af Riksdagens Andra Kammare *Gustaf Fredrik Östberg* . . . . . med 48 röster;

Andra Kammarens Prot. 1894. N:o 31.

suppleanter:

majoren *Oscar Waldemar Falkman* . . . . . med 48 röster,
kamreraren, vice ordföranden hos Stockholms stads-
fullmäktige *Carl Erik Ekgren* . . . . . med 47 röster,
grosshandlaren i Stockholm *Hjalmar Horngren* . . . . . med 46 röster.

O. M. Björnstjerna.

Fr. von Strokirch.

Anders Persson.

Magnus Höjer.

2:o. År 1894 den 16 april sammanträdde kamrarnes valmän för att, jemlikt 71 och 73 §§ riksdagsordningen, utse Riksdagens fullmäktige i riksgäldskontoret jemte suppleanter för dem; och befunnos efter valförrättningens slut hafva blifvit utsedde till

ordförande:

ledamoten af Riksdagens Första Kammare *Frans Albert Anderson* . . . . . med 48 röster;

öfrige fullmäktige:

ledamoten af Riksdagens Andra Kammare *Otto Magnus Höglund* . . . . . med 48 röster,
ledamoten af Riksdagens Andra Kammare *Johan Johansson* i Noraskog . . . . . med 48 röster,
godsegaren friherre *Johan Nordenfalk* . . . . . med 48 röster,
ledamoten af Riksdagens Första Kammare *Oskar Wilhelm Odelberg* . . . . . med 48 röster,
ledamoten af Riksdagens Första Kammare *Per Samuelius* . . . . . med 48 röster,
ledamoten af Riksdagens Första Kammare *Edvard Sederholm* . . . . . med 48 röster;

suppleanter:

kamreraren *Erik Wilhelm Lilliesköld* . . . . . med 48 röster,
kanslisekreteraren *Carl Johan August Wall* . . . . . med 47 röster,
f. d. ledamoten af Riksdagens Andra Kammare *Nils Olsson* i Ättersta . . . . . med 46 röster,

O. M. Björnstjerna.

Fr. von Strokirch.

Anders Persson.

Magnus Höjer.

Jemte det protokollen lades till handlingarna, beslöts, att Riksdagens kanslideputerade skulle genom utdrag af protokollet om ifrågavarande val underrättas för afgifvande af förslag till såväl förordnanden för de valde som skrifvelse till Konungen med anmälan om de försiggångna valen.

§ 3.

Föredrogos och bordlades för andra gången statsutskottets utlåtanden n:is 44, 45, 46, 47 och 48.

§ 4.

Föredrogs och lades till handlingarna statsutskottets memorial n:o 49, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut angående en i statsutskottets memorial n:o 41 föreslagen voteringsproposition.

§ 5.

Likaledes lades till handlingarna bevillningsutskottets härefter föredragna memorial n:o 13, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande 1:a punkten i bevillningsutskottets betänkande n:o 6, angående vissa delar af allmänna bevillningen.

§ 6.

Föredrogos, men blefvo å nyo bordlagda:
lagutskottets utlåtande n:o 49; och
Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande n:o 17.

§ 7.

Till bordläggning anmäldes:
konstitutionsutskottets utlåtande n:o 8, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af § 26 riksdagsordningen;
bevillningsutskottets memorial n:o 14, i anledning af återremiss af bevillningsutskottets betänkande n:o 10, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition n:o 2, med förslag till ny förordning angående mantalsskrifning;
sammansatta bevillnings- och lagutskottets memorial n:o 5, i anledning af återremiss af sammansatta bevillnings- och lagutskottets betänkande n:o 1, rörande vissa delar af Kongl. Maj:ts proposition n:o 2, med förslag till ny förordning angående mantalsskrifning; samt

Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtanden:

n:o 18, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning i fråga om ordnande af förhållandet mellan arbetsgifvare och arbetare beträffande reglering af arbetstiden; och

n:o 19, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående tillägg till § 35 folkskolestadgan.

Dessa ärenden skulle uppföras främst å föredragningslistan för morgondagens sammanträde.

§ 8.

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 36, med anhållan om utredning angående beskaffenheten och omfattningen af åtskilliga öfverklagade olägenheter i afseende å Sveriges och Norges ömsesidiga handels- och sjöfartsförhållanden m. m.; och

n:o 37, med anhållan om utredning af frågorna om frilagersinstitutionens införande samt om frihamnsanläggningar i Sverige.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 3,16 e. m.

In fidem

Hj. Nehrman.

Onsdagen den 18 april.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 11 innevarande april.

§ 2.

Anmäldes och godkändes
dels statsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 38,
till Konungen, i anledning af Kongl. Maj:ts under anslagstiteln
telegrafverket gjorda framställning;
och *dels* Riksdagens kanslis förslag till §§ i riksdagsbeslutet:
n:o 1, ingressen;
n:o 2, slutmeningen;
n:o 3, angående verkställd omröstning öfver högsta domstolens
ledamöter;
n:o 4, angående val af komiterade för tryckfrihetens vård;
n:o 5, angående val af justitieombudsman och hans suppleant;
n:o 6, angående ansvarsfrihet för fullmäktige i riksgäldskon-
toret; och
n:o 7, angående ansvarsfrihet för fullmäktige i riksbanken och
i riksgäldskontoret i fråga om de af dem vidtagna åtgärder i af-
seende å uppförande af riksdags- och riksbankshus å Helgeands-
holmen.

§ 3.

Föredrogos och bordlades för andra gången:
konstitutionsutskottets utlåtande n:o 8;
bevillningsutskottets memorial n:o 14; samt
sammansatta bevillnings- och lagutskottets memorial n:o 5.

I sammanhang härmed begärdes ordet af

Herr Johansson i Noraskog, som yttrade: Jag skall tillåta
mig att hos kammaren och talmannen anhålla, att de nu tvenne
gångar bordlagda betänkandena, n:o 14 af bevillningsutskottet och
n:o 5 af sammansatta bevillnings- och lagutskottet, i anledning af
återremiss af betänkandena n:is 10 och 1 af de nämnda utskotten

måtte få byta plats å föredragningslistan för nästa sammanträde, så att sammansatta bevillnings- och lagutskottets memorial n:o 5 måtte der sättas före bevillningsutskottets memorial n:o 14.

Den af herr Johansson sålunda gjorda hemställan bifölls af kammaren.

Föredrogos vidare, men blefvo å nyo bordlagda Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtanden n:is 18 och 19.

§ 4.

Till behandling förekom till en början statsutskottets memorial n:o 37, med förslag till åtskilliga stadganden, som böra införas i det nya reglementet för riksgäldskontoret.

Herr talmannen yttrade: Då det vid detta memorial fogade förslag till reglemente för riksgäldskontoret är särdeles vidlyftigt, upptagande, som kammaren behagade finna, icke mindre än 105 paragrafer, och då det derjemte är oförändradt lika det reglemente, som förra årets riksdag antog, endast med det undantag, att två paragrafer blifvit uteslutna, emedan den faktiska grunden för deras tillvaro upphört, så tillåter jag mig hemställa, att kammaren angående föredragnings sättet af detta memorial ville besluta, att de särskilda paragraferna icke behöfva särskildt föredragas, utan att proposition får göras direkt på utskottets hemställan, innefattande reglementsförslaget i dess helhet.

Till hvad herr talmannen sålunda föreslagit och hemställt lernade kammaren sitt bifall.

Herr talmannen: Vid sådant förhållande är det naturligt, att, om någon eller några af kammarens ledamöter vid en eller annan paragraf hafva någon anmärkning att göra, sådan anmärkning bör anmälas, då utskottets hemställan blifvit föredragen.

Sedan det föreliggande memorialet härpå blifvit, i enlighet med derför nu beslutade ordning, föredraget, biföll kammaren utskottets deri gjorda hemställan.

§ 5.

Om ändring af § 4 i gällande stadgar för Riksdagens bibliotek.

Härefter föredrogs statsutskottets utlåtande n:o 38, i anledning af väckt motion om ändring af § 4 i gällande stadgar för Riksdagens bibliotek.

Med föranledande af berörda, inom Andra Kammaren af herr C. A. Bokström väckta motion, n:o 68, i hvilken herrar C. W.

Collander och *A. Wiklander* instämt. hemstälde utskottet under punkten 1:

»att Riksdagen må besluta:

att § 4 mom. 1 af gällande stadgar för Riksdagens bibliotek skall erhålla följande förändrade lydelse:

Om ändring af § 4 i gällande stadgar för Riksdagens bibliotek.
(Forts.)

§ 4.

Mom. 1. Den del af biblioteket, som finnes i sjelfva bibliotekslokalen, hålles tillgänglig:

a) under riksdag för riksdagsmän, äfvensom för de i Riksdagens och kamrarnes kanslier samt hos utskotten anstälde tjänstemän, hvarje söcknedag från klockan tio förmiddagen till klockan sju eftermiddagen samt i öfrigt å tid, då plenum pågår i någondera kammaren;

b) under den tid statsrevision pågår, för statsrevisorerna och hos dem anstälde tjänstemän, samt under kyrkomöte för dess ledamöter och tjänstemän å tider, som fullmäktige i riksgäldskontoret efter derom af revisorerna eller kyrkomötet gjord framställning ega bestämma;

c) under den tid, riksdag, statsrevision eller kyrkomöte icke pågår, tre söcknedagar i veckan å tider, som fullmäktige i riksgäldskontoret bestämma.»

Emot denna utskottets hemställan hade reservation anmälts af herrar *Lasse Jönsson*, *Petersson* i Runtorp. vice talmannen *Danielson* och *Nilsson* i Skärhus.

Ordet begärdes af

Herr *Lasse Jönsson*, som yttrade: Som herrarne finna, har jag reserverat mig mot detta förslag. Jag har nemligen icke kunnat inse behöfligheten af den föreslagna förändringen, som går derpå ut, att en ny tjänsteman skulle anställas vid riksdagsbiblioteket. Jag har under den tid, jag tillhört Riksdagen, aldrig rönt någon olägenhet af att biblioteket varit stängdt på de tider, som nuvarande reglemente tillåter. Det är nemligen så, att de, som tillhöra något utskott, fått begagna den tid, då biblioteket är öppet före utskottssammanträdena, och man har ju dessutom rättighet att taga ut böcker, som man kan begagna den tid, biblioteket är stängdt. De, som icke tillhöra något utskott, äro oförhindrade att under den tid, som utskottssammanträdena pågå, begagna biblioteket så mycket som helst. Jag kan därför icke inse behöfligheten af den föreslagna atgärden att tillsätta en ny tjänsteman vid biblioteket. Visserligen har bokantalet betydligt ökat och göromålen sålunda försvårats, men jag tror, att dessa svårigheter kunnat med vida mindre kostnad öfvervinnas med bibehållande af de tjänstemän, som nu finnas. Jag vill nemligen äfven

Om ändring af
§ 4 i gällande
stadgar för
Riksdagens
bibliotek.
(Forts.)

räkna dervarande vaktmästare som tjänsteman, ty han är ovanligt duglig på sin plats och kan tjänstgöra lika bra som trots någon amanuens. Om utskottet velat vara med om den ökade ersättning, som riksgäldsfullmäktige föreslagit, eller 2 kr. 50 om dagen åt vaktmästaren, och ålagt honom något längre tjänstgöring hvarje dag under riksdagen, skulle jag varit med derom. men då jag icke kan vara med om förslaget att tillsätta en ny tjänsteman vid riksdagsbiblioteket, tager jag mig friheten yrka afslag å utskottets hemställan.

Vidare anförde

Herr Bokström: Som kammaren torde hafva sig väl bekant, har Riksdagen frikostigt tillgodosett sitt bibliotek såväl för att göra det så fullständigt som möjligt som äfven för att få det väl ordnad. Derpå har ett bevis under förra riksdagen blifvit framlagdt på kammarens bord i det register, som blifvit upprättadt öfver riksdagsförhandlingarna för åren 1809—1865. När Riksdagen anvisat så pass frikostiga anslag till biblioteket, så synes det dock vara en oegentlighet, att detta bibliotek icke kan komma till användning under de timmar på dagen, då Riksdagens ledamöter bäst hafva tillfälle att besöka biblioteket. Den ärade reservanten sade sig under sin riksdagstid icke hafva funnit någon olägenhet af de nuvarande bestämmelserna. Det må vara, att han lättare kunnat hitta i biblioteket, hvad han der sökt, men för andra är det sannerligen icke någon lätt sak att hastigt taga reda på, hvad de behöfva. Det kräfver nog sin tid, och man kan icke på den korta stund, som biblioteket före utskottssammanträdena är öppet, hinna komma till rätta med hvad man behöfver. Det vore kanske icke alldeles förmätet att fordra, att biblioteket med dess bokskatter vore för riksdagsmännen lika länge och lika lätt tillgängligt som riksdagsklubben och riksdagskaféet med de agrementer, som der stå riksdagsmännen till buds. Något så fordringsfullt anspråk har dock icke blifvit framställt hvarken af motionären eller af utskottet, och för min del hoppas jag, att kammaren måtte bifalla, hvad utskottet tillstyrkt och hvad som redan är af Första Kammaren godkändt.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr vice talmannen Danielson: Äfven jag har haft betänkligheter mot den ökning af utgifterna, som här är i fråga. Man har alltid hört klagas öfver, att riksdagskostnaderna oupphörligt stiga. Det har därför ej synt mig vara fullgiltiga skäl, att nu höja riksdagskostnaderna med ungefär 800 kr. Jag hemställer till den värde motionären, huruvida det icke är lika möjligt nu som förut att under de tider, biblioteket nu är öppet, kunna studera i det samma för den, som verkligen vill studera der. För den deremot, som icke vill det, hjälper det icke, huru många timmar biblioteket är öppet. Jag tycker icke, att det föreligger några skäl

att vidtaga den föreslagna förändringen. Då man har biblioteket öppet från kl. 10 till kl. 2 samt från kl. 5 till kl. 7 och derjemte under pågående plenum, så länge det räcker, tycker jag icke, att någon kan med skäl säga, att han icke kan få sin läslust fullt tillfredsstäld.

Jag anser, att denna utgift är alldeles onödig och att Riksdagen icke har giltiga skäl att öka sina kostnader i detta afseende, och därför instämmer jag med herr Lasse Jönsson i hans yrkande om afslag å utskottets hemställan.

Herr Persson i Mörarp: Jag tror icke att man behöfver hysa så stora betänkligheter mot att bifalla det ifrågavarande förslaget, då det ju icke här är fråga om några särdeles stora ytterligare utgifter, som skulle blifva en följd af förslaget antagande. Då nu biblioteket är stängdt under tre timmar midt på dagen eller den tid, då en stor del af Riksdagens ledamöter, som mesta tiden under veckans lopp arbeta inom utskott och kanske icke hafva tillfälle att vara der på förmiddagarne, skulle kunna verkställa de forskningar, som de vilja göra i detta bibliotek, och då här begäres ett så ringa belopp, som det nu ifrågasatta, för att lemna dessa ledamöter tillfälle att äfven under dessa tre timmar — tiden emellan 2--5 — der anställa efterforskningar i riksdagshandlingar och dylikt, som de kunna finna behöfligt, så tycker jag, att det icke är skäl, att Riksdagen säger nej till en sådan hemställan, som här är gjord. Jag tror icke, att hela den ökade kostnaden skulle uppgå till mera än kanske 700 å 800 kronor per år. Det lärer väl icke kunna förnekas, att, då framställning blifvit gjord om att utsträcka tiden för bibliotekets öppenhallande äfven under dessa timmar, deraf framgår, att behovet af denna utsträckning också gjort sig gällande.

Jag anhåller af dessa skäl att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Petersson i Runtorp: Det må väl vara sant, att den summa, hvarom nu är fråga, kan anses vara ganska obetydlig, och att således icke mycket skulle vara att säga om den samma ur den synpunkten. Men jag får verkligen säga, att jag har gjort samma erfarenhet som den förste tälaren. Ty hvarken i min egenskap af riksdagsman eller statsrevisor har jag förnummit någon olägenhet af de nuvarande bestämmelserna om de tider, då biblioteket skulle hållas tillgängligt, utan hafva vi haft tillträde till det samma så mycket, som vi ansett erforderligt och behöft begagna det samma. Då nu Riksdagen kostat på så mycket för utgifvandet af det stora sakregistret, som på sista tiden blifvit utarbetadt, så tror jag, att man derigenom i ganska väsentlig mån har underlättat arbetet för dem, som vilja anställa forskningar, och att dessa fortfarande som hittills borde kunna reda sig under nuvarande förhållanden.

Detta är skälet, hvarför jag anser mig icke kunna vara med om att bifalla utskottets förslag. Hur obetydlig den föreslagna

Om ändring af § 4 i gällande stadgar för Riksdagens bibliotek.
(Forts.)

*Om ändring af
4 gällande
stadgar för
Riksdagens
bibliotek.*

summan än må anses vara, så anser jag den samma för detta ändamål fullkomligt bortkastad.
Jag yrkar därför afslag å utskottets hemställan.

(Forts.)

Herr Wijkander: Det är visserligen sant att den tid af 6 timmar, som biblioteket nu hålles öppet, icke är så kort, och denna tid vore ju naturligtvis fullt tillräcklig, om man kunde begagna sig af den samma. De af kammarens ledamöter, som icke sitta i något af de ständiga utskotten, kunna möjligen afpassa tiden så, att de erhålla tillräckligt tillfälle att begagna sig af biblioteket; men så är icke förhållandet för dem, som arbeta i utskott, och för kanslitjenstemännen derinom. När nemligen utskotten i allmänhet arbeta under tiden från kl. 11 f. m. till fram emot kl. 3 å 4 e. m., så blir det för dess ledamöter och kanslipersonal ingen annan tid att använda biblioteket öfrig på förmiddagen än tiden mellan kl. 10—11 f. m. Denna tid åter är ofta upptagen af förberedelser till arbetet vid utskottssammanträdena. Äfven om eftermiddagarna är det ganska svårt att begagna sig af biblioteket under tiden emellan kl. 5—7, enär utskottsarbetena i allmänhet sluta så sent på dagen, att, om man skall gå ut i staden för att äta middag, det finnes fall, då man icke hinner tillbaka förr än vid 6-tiden, och då återstår ju endast en timme af den tid på eftermiddagen, då biblioteket är tillgängligt. Derfor anser jag det vara synnerligen behjertansvärdt, om man finge biblioteket upplåtet under den tid, som nu blifvit ifrågasatt.

Det förhåller sig icke alltid så som den förste talaren nämnde, att man kan taga ut ur biblioteket den bok man behöfver och sedan läsa den hemma. Den, som känner till, hur man arbetar på ett bibliotek, vet mycket väl, att man måste uppehålla sig der en längre tid, ty det ena arbetet gifver hänvisning till det andra, och man måste därför på stället fortsätta med sin forskning; det är endast undantagsvis man kan taga hem en bok.

Antalet af dem, som samtidigt begagna riksdagsbiblioteket, är i allmänhet icke stort, och man må icke undra deröfver. Det beror derpå, att arbetet vid riksdagen, liksom så godt som öfverallt, måste bedrifvas efter en viss fördelning. Så är det helt naturligt att i hvarje utskott några vissa medlemmar åtaga sig eller få sig uppdraget att göra behöfliga efterforskningar i biblioteket, då det icke är alla som passa för eller äro vana vid ett dylikt arbete. De besökandes relativa fåtalighet bör därför icke kunna anföras som skäl för afslag på utskottets framställning.

Jag anser därför, att någon allvarlig invändning icke bör kunna göras mot det nu framställda förslaget att biblioteket måtte få hållas öppet under flere timmar på dagen än som nu är fallet. Denna begäran synes mig verkligen synnerligen billig, och jag tror att med så många och viktiga uppgifter, som föreligga till Riksdagens behandling, och i betraktande af de värdefulla upplysningar, som kunna hemtas i detta bibliotek, om studierna der

på ett lämpligt sätt bedrifvas, den lilla summa, som nu blifvit begärd, skulle vara synnerligen väl använda penningar.

Jag anhåller att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Häruti instämde herrar *Melin, Göransson, Collander* och *Nydahl*.

Herr Sjö yttrade: Jag skall för min del förena mig med reservanterna i deras yrkande om afslag å utskottets betänkande, emedan jag anser detta yrkande fullkomligt berättigadt.

Litet hvar måste vi väl medgifva, att, då biblioteket för närvarande hålles öppet fem timmar om dagen, denna tid bör kunna vara tillräcklig för bedrifvande af de forskningar, som der behöfva göras. Skulle man, såsom den näst föregående talaren nämnde, af utskottsgöromål eller annat arbete vara hindrad att under förmiddagen besöka biblioteket, så kan man ju gå dit mellan kl. 5 och 7 på eftermiddagen för att anställa de forskningar, man der behöfver göra. Och äfven om man är ledamot i något ständigt utskott, så är man, om man, under den tid arbete i utskottet pågår, ovilkorligen måste gå ned i biblioteket, oförhindrad att göra det, blott suppleanten i stället under tiden inträder i utskottet. Vill man blott, så nog kan man, antingen under för- eller eftermiddagen, göra sina forskningar i biblioteket.

Jag förenar mig således med dem, som yrkat afslag på det föreliggande betänkandet.

Herr *Andersson* i *Löfhult* förenade sig med herr *Sjö*.

Herr *N. Nilsson* i *Skärhus*: Äfven jag har låtit anteckna mig såsom reservant mot utskottets hemställan i det föreliggande betänkandet och ber med anledning deraf få angifva min ställning till frågan.

Jag anser det icke nödvändigt att ytterligare öka riksdagskostnaderna endast för att vinna den lilla valuta, som skulle uppkomma genom att på sätt nu blifvit föreslaget utsträcka den tid, under hvilken riksdagsbiblioteket skall hållas öppet. Det skulle enligt mitt förmenande vara lämpligare att ändra denna tid så, att biblioteket kunde vara öppet äfven något senare på eftermiddagen. På detta sätt skulle man kunna vinna det mål, som med motionen afses, utan att biblioteket behöfde hållas öppet hela dagen. Men då något förslag härom icke föreligger, förenar jag mig med dem, som yrkat afslag på utskottets hemställan.

Herr *Johansson* i *Noraskog*: Jag skall be att med anledning af det föreliggande betänkandet få erinra derom, att de flesta af de föregående talarne och särskildt den, som först hade ordet, icke haft någon anmärkning att göra mot det sätt, hvarpa de blifvit betjenade i riksdagsbiblioteket. Någon sådan

Om ändring af § 4 i gällande stadgar för Riksdagens bibliotek.
(Forts.)

Om ändring af § 4 i gällande stadgar för Riksdagens bibliotek. (Forts.)

anmärkning torde ej heller med fog kunna göras, då man vet att biblioteket snart sagdt hvilken tid som helst på dagen varit tillgängligt för Riksdagens ledamöter. Men hvar på har detta berott? Jo, på den nuvarande bibliotekariens tillmötesgående att hålla biblioteket öppet mellan kl. 2 och 5 e. m. äfven de dagar, då kamrarne icke hafva några sammanträden. Han har nära nog i regeln suttit der hela tiden och aldrig nekat att betjena vare sig riksdagsmän eller andra. Men om han hölle på sin rätt i detta fall och inskränkte expeditionstiden till den nu stadgade, så att biblioteket skulle vara stängdt just under dessa tre timmar, tror jag, att det icke skulle dröja synnerligen länge, förr än många af Riksdagens ledamöter komme under fund med den nu föreslagna åtgärdens behöflighet. Jag ber för öfrigt få fästa uppmärksamheten derpå, att det icke kan vara Riksdagen värdigt att, såsom nu tyckes vara förhållandet, missbruka en för Riksdagen anställd tjenstemans godhet.

Nu vill man af sparsamhetsskäl — som det heter — icke vara med om den utgift, som blir nödvändig för bibliotekets oafbrutna öppethållande. Ja, men då böra vi också pruta på åtskilliga andra saker, i fråga om hvilka det vore bättre att spara än här, hvilka utgifter jemväl tillhöra riksdagskostnaderna. Hvilken nödvändighet är det till exempel att i det betänkande rörande 8:de hufvudtiteln, som nyss inkommit på kammarens bord, trycka af hälften af hvad som förekommer i den kongl. propositionen och hvarom vi således redan ega kännedom? Hvad tro herrarne att detta kostar? I jemförelse med denna alldeles onödiga utgift är den lilla summa, som erfordras för anställandet af en amanuens i biblioteket, en ren bagatell. Och för öfrigt finnes det så många andra tillfällen, då det är vida lämpligare att åstadkomma besparingar i riksdagskostnaderna, än nu, då det är fråga om ett så obetydligt belopp.

Vidare har det sagts, att bibliotekets nuvarande vaktmästare är synnerligen lämplig och skicklig och att på grund deraf någon amanuens icke torde behöfvas. Ja, det är fullkomligt sant att denne vaktmästare sköter sin tjänst på ett utmärkt sätt, och jag kan därför icke annat än beklaga att utskottet nedprutat den förhöjda ersättning, som fullmäktige i riksgäldskontoret åt honom föreslagit, och icke unnat honom samma ersättning, som i allmänhet får betalas till en extra vaktmästare. Det går icke för sig att till denna befattning taga hvilken som helst, då ju bibliotekarien står i ansvar för att några böcker ej vid uttagningen eller på annat sätt må komma bort. I detta afseende är den nuvarande vaktmästaren fullkomligt pålitlig; han kan äfven med största lätthet taga fram de böcker, som önskas o. s. v. Men han kan dock icke jemföras med en amanuens i fråga om att tillhandagå med upplysningar åt dem, som besöka biblioteket. Härtill fordras det en person, som också kan gifva besökaren anvisning hvad det står i böckerna och som i öfrigt kan gå den forskande till handa, när bibliotekarien icke är närvarande, och man kan ju icke begära, att denne skall kunna tienstgöra nio timmar i sträck.

Man kan sålunda icke säga att en vaktmästare, om än aldrig så lämplig och skicklig, kan utföra det arbete, som man har rätt att begära af en amanuens, ty dertill fordras både studier och erfarenhet.

Om ändring af § 4 i gällande stadgar för Riksdagens bibliotek.

(Forts.)

Jag anser således, att, då den föreslagna åtgärden är så pass enkel och billig och dessutom lämdande till Riksdagens egen bekvämlighet, ingen i denna kammare bör kunna motsätta sig ett bifall till hvad utskottet här föreslagit.

Herr *Fridtjuv Berg* instämde häruti.

Herr *Truedsson*: Oaktadt äfven jag är en ifrig sparsamhetsvän, vill jag icke vara med om att spara på det sätt, som här af reservanterna föreslagits, utan jag yrkar på det varmaste bifall till utskottets förslag.

För min del tror jag, att en riksdagsman icke kan på bättre sätt använda sin från riksdagsgöromålen lediga tid än med att studera handlingarne och böckerna i Riksdagens bibliotek, och den tid, hvarunder biblioteket enligt nu gällande stadgar är stängdt, är den mest passande tiden för dessa forskningar.

Jag yrkar, såsom sagdt, bifall till utskottets hemställan.

Herr *Zotterman*: Jag har visserligen icke tillhört Riksdagen så länge, men under den tid, jag gjort det, har jag mer än en gång kommit under fund med olägenheterna deraf, att Riksdagens bibliotek är öppet så kort tid, som för närvarande är fallet. Om man icke har allt för mycket att vid tillfället der taga reda på, så går det nog äfven nu för sig inom den anslagna tiden, men skall man göra några vidlyftigare efterforskningar, tager detta mängen gång så lång tid, att man icke hinner utföra arbetet tills klockan blir 2 på dagen, och då känner man sig af grannlagenhetsskäl skyldig att sluta upp med sina forskningar för att fortsätta dermed på eftermiddagen eller en annan dag. Det arbete, som eljest skulle kunnat afslutas på $\frac{1}{2}$ eller högst en timme, har under sådana förhållanden fordrat en mycket längre tid efteråt. Jag har visserligen icke rönt annat än välvilja och tillmötesgående både från bibliotekariens och vaktmästarens sida, men jag har i alla fall ansett min grannlagenhet böra vara större än deras tillmötesgående, och därför har jag gått min väg vid den tid, då biblioteket enligt stadgarne skall stängas, och jag tror att det finnes flere än jag som gjort det samma.

Jag yrkar därför bifall till utskottets förslag, på det att denna olägenhet måtte blifva afhjelpat.

Herr *Lasse Jönsson*: Det synes mig märkvärdigt, att så många af kammarens ledamöter alltid säga, att de vilja vara med om att spara, men när vissa saker komma före, säga de: nej, här vid lag skall man icke spara. Detta har jag hört många gånger. Nu kommer en af riksgäldsfullmäktige och gifver statsutskottet

Om ändring af § 4 i gällande stadgar för Riksdagens bibliotek.

(Forts.)

en klatsch, därför att det gått öfverflödigt till väga vid tryckningen af utskottets utlåtande beträffande åttonde hufvudtiteln. Men granskar man de 81 punkter, som förekomma i detta utlåtande, skall man finna, att icke något slöseri egt rum, ty det är endast vid de punkter, deri utskottet föreslår en förändring af eller afslag på Kongl. Maj:ts hemställan, som utskottet redogör för den samma. Deremot har utskottet t. ex. på sidorna 91—95 endast sagt: på grund af Kongl. Maj:ts derom gjorda framställning, eller med anledning af Kongl. Maj:ts derom gjorda framställning hemställer utskottet, eller utskottet hemställer o. s. v.; och detta kan väl icke vara något slöseri. Motiveringen kan väl icke gerna vara kortare än denna nämnda. Deremot torde det väl få anses nödvändigt att, beträffande de punkter, der en förändring af Kongl. Maj:ts förslag skett, för Riksdagens ledamöter påpeka, i hvilket afseende förändringen blifvit gjord.

Jag yrkar fortfarande bifall till reservationen.

Herr Anderson i Tenhult: På de skäl, som redan blifvit anförda för bifall till reservanternas förslag, skall äfven jag anhålla om afslag å utskottets hemställan.

Herr Petersson i Dänningelanda: Äfven jag ber att få yrka bifall till det af reservanterna framställda förslaget.

Oaktadt det här icke är fråga om någon stor summa, är den dock ganska afsevärd, då den utan minsta olägenhet kan besparas.

Herr Jonsson i Hof: Eftersom så många talare uppträdt i denna fråga, måtte den väl få anses såsom varande en mycket vigtig fråga, och jag skall därför äfven be att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Härmed var öfverläggningen i detta ämne slutad. Enligt de gjorda yrkandena gaf herr talmannen propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag derå; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Som votering likväl begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller statsutskottets hemställan i 1:sta punkten af utlåtandet n:o 38, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, är nämnda hemställan af kammaren afslagen.

Omröstningen försiggick i vanlig ordning och visade 122 ja mot 83 nej; varande alltså utskottets hemställan af kammaren bifallen.

Punkten 2.

Bifölls.

§ 6.

Efter föredragning härnäst af statsutskottets utlåtande n:o 39, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående ordnandet af pensionsförhållandena vid intendenturcorpsen, biföll kammaren hvad utskottet i nämnda utlåtande hemställt.

§ 7.

Föredrogs vidare statsutskottets utlåtande n:o 40, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående anslag för krigshofrätten.

Mom. a.

Bifölls.

I *mom. b)* hemställde utskottet:

»att Kongl. Maj:ts förevarande framställning, så vidt den- Angående arfvoden åt krigshofrättens ordförande och militäre ledamöter.
samma afser anvisande af extra anslag till arfvoden åt krigshofrättens ordförande och militäre ledamöter, icke må af Riksdagen bifallas.»

Häremot hade reservation anmälts af herrar grefve *G. Sparre*, *C. Lundeberg*, *K. Bohnstedt*, friherre *F. W. von Otter*, *A. G. L. Billing*, *F. Boström*, *E. Fränckel*, *O. M. Björnstjerna*, *R. G. von Hedenberg*, friherre *C. G. A. Klingspor*, friherre *J. F. Gripenstedt* och *S. E. W. Brehmer*, hvilka beträffande *mom. 6* hemställt:

»att, till arfvoden åt krigshofrättens ordförande och militäre ledamöter, må på extra stat för år 1895 anvisas ett belopp af 3,250 kronor.»

Ordet lemnades till

Chefen för landtförsvarsdepartementet, herr statsrådet friherre *Rappe*, hvilken yttrade: I motiveringen till utskottets utlåtande heter det bland annat följande: »Utskottet, som sålunda icke haft något att erinra mot Kongl. Maj:ts förevarande framställning, så vidt den samma angår uppförande i riksstaten för år 1895 af det ordinarie anslaget till krigshofrätten till oförändradt belopp, har deremot ansett anvisande af extra anslag till arfvoden åt krigshofrättens ordförande och militäre ledamöter icke vara af oundgängligt

Angående arfvoden åt krigshofrättens ordförande och militäre ledamöter.

(Forts.)

behof påkalladt, enär hinder icke torde möta för Kongl. Maj:t att sasom ordförande och militäre ledamöter i nämnda hofrätt kommendera i tjenst varande militärer utan tillerkännande af särskildt arfvode.

Med anledning deraf synes det mig nödigt att klargöra för kammaren den militära befogenheten i allmänhet och krigsmannens ställning i jmförelse med en annan statstjensteman. d. v. s. huruvida en öfverordnad, en förman, enligt krigslagarne kan befalla och en underordnad måste lyda utan inskränkning i något afseende. Denna fråga är ju numera af stort intresse för oss alla, kan man säga, sedan genom den allmänna värnpligtens utsträckning hela vår manliga ungdom blifvit under en viss tid stäld under krigslagarne. Man må icke föreställa sig att, då det gäller militärer, de kunna kommenderas till hvad som helst, da deremot den civile tjenstemannens åligganden äro noggrant utstakade, och denne sålunda icke utan eget medgifvande eller utan särskild ersättning kan anbefallas att göra något derutöfver. Att förhållandena i stort sedt i sjelfva verket äro desamma för militärer som för statens öfriga tjenare, torde icke vara svart att ådagalägga. Jag anser det emellertid vara lämpligt att först anföra ett exempel från praktiken, som torde göra saken temligen klar. Jag vill nemligen erinra om, hvad säkerligen många af kammarens ledamöter komma ihåg, att för några år sedan en beväringssynglingarnes öfningar kommendera dem till ett särskildt för öfningarne främmande, ehuru ingalunda betungande arbete. Mot detta förfaringssätt uppväcktes genast en allmän opinion inom orten; och att det icke var öfverensstämmande med hvad som kunde låta sig göra ur synpunkten af militärisk rätt, det bevisas bäst deraf, att den ifrågavarande beväringssynglingarnes fälde till ganska allvarsamt ansvar för sitt tilltag. Det är och kan ju heller icke vara på annat sätt, än att den militära befogenheten att befalla måste vara begränsad till sjelfva ändamålet med den militära tjensten. Men det är också klart att, då det gäller uppträdande mot fienden, varder nära nog all myndighet samlad på en hand, och lydnadspligten måste då vara obegränsad. Det är då alldeles nödvändigt, att den truppstyrka, som skall uppträda mot fienden, håller väl tillsammans, och detta kan icke ske utan iakttagande af den strängaste disciplin. Men tänker man på den militära tjensten i öfrigt, blir förhållandet i afseende på militären i det hela detsamma som för de civila. Man söker den största rättvisa i det ena fallet som i det andra. Om det är fråga om att utföra ett särskildt militärt uppdrag, som icke tillhör en viss person utan flere af samma grad, ställes det på det noggrannaste så till, att det blir, om jag så får säga, en viss cirkulation. Man går i ordning, så att den, som en gång blifvit kommenderad, sedermera icke får det uppdraget igen utan andra kommenderas i stället, så att alla vederfaras lika rätt; och skulle det icke vara möjligt att gå så tillväga i fråga om någon särskild tjensteförrättning, så tillkommer särskild ersättning såsom för resor och dylikt. Jag tror mig således hafva genom hvad

jag nu yttrat visat, att man icke kan utan vidare kommandera Angående arfvoden åt krigshofrättens ordförande och militäre ledamöter. (Forts.)

hvilken militär som helst till hvad som helst. För öfrigt är militärens lydnesspligt noggrant bestämd i disciplinstadgan, der det heter i 3 §, att hans lydnesspligt är inskränkt till »under tjenstens utöfning och i hvad som angår tjensten». Skulle han nu blifva anbefald till någonting annat, skulle således den, som befalde, dels kunna adraga sig ansvar, dels riskera att den, som undfinge befallningen, icke stälde sig densamma till efterrättelse. — Nu kan man fråga: »hvad menas med *under tjenstens utöfning* och hvad är det, som *angår tjensten*? — I det fallet äro de militära reglementena ganska noggranna, i det de uppräknat hvad som är tjenst för hvarje särskild officer o. s. v.

Om jag nu öfvergår till förevarande fråga, kan möjligen någon finna en viss anledning till hvad utskottet yrkar i det förhållandet, att i högsta domstolen sitter en generalsperson, och att det står särskildt i grundlagen uttryckt, att han skall göra det utan ersättning. Men jag får härvid påpeka, att just den omständigheten, att detta är bestämdt i grundlagen, är tillräckligt för att hvar och en, som kommer i generalsgrad, skall veta, att detta åliggande tillhör hans tjenst. Man har också åberopat förhållandet med de vanliga regementskrigsrätterna. Att ingå såsom ledamot i en sådan rätt är ett åliggande för regementets egna officerare, är för dem ett tillfälligt uppdrag. Detta tillfälliga uppdrag förekommer ganska sällan, ty sedan en officer en gång suttit i en krigsrätt, så blir det icke han, som erhåller det uppdraget, om det blir en ny krigsrätt, utan då tagas andra personer. Detta för att vidmagthålla grundsatsen, att den ene icke skall åläggas större skyldigheter än den andre, utan att det skall vara fullkomligt lika rätt för den ene som för den andre.

Hvad deremot krigshofrätten angår, stadgas det i § 11 i lagen om krigsöfverdomstolar, att till militäre ledamöter förordnas konungen för tre år i sänder en generalsperson som ordförande samt tre regementsofficerare, deraf en minst af öfverstegrad etc. Det står således, att de förordnas för tre år i sänder såsom ordförande och ledamöter uti en domstol, som är permanent, och jag hemställer till herrarne — särskildt de af herrarne, som tillhöra konstitutionsutskottet — om ett sådant förordnande verkligen kan anses vara ett kommandomål, eller om icke den, som skulle i kommandoväg befalla en officer till sådan tjenstgöring, skulle göra sig skyldig till ansvar, och om den, som finge befallningen, icke skulle kunna säga, att »för emottagande af ett förordnande på tre år fordras mitt eget medgifvande». Jag vill vidare erinra derom, att detta lagstadgande icke kan förändras genom kamrarnes beslut. Det förefinnes uti en lag, som endast genom Konungens och Riksdagens samstämmiga beslut kan blifva ändrad.

Det synes mig, som om krigslagskipningen är en fråga af så stor vikt, att man icke borde riskera att genom ett beslut, hvars följderna man måhända icke öfverser, ställa så till, att den i någon mån blir lidande. Ty äfven om denna lag kunde förändras och

Ang. arfvoden
 ut krigshof-
 rättens ord-
 förande och
 militäre leda-
 möter.

(Forts.)

genom ett särskildt förslag vid denna riksdag blefve ändrad, så kunde, med utskottets motivering, följderna icke blifva annan, än att man då till krigshofrätten skulle i tur och ordning kommandera än den ene och än den andre. Kan man säga, att man på det sättet tillgodoser de stora intressen, som här äro i fråga om rätt och rättvisa inom vår krigsmagt? Då för öfrigt det beslut, som nu fattas, och den anordning, som är ifrågasatt, väl icke afser någon längre tid, synes mig allt tala för att kammaren i stället borde godkänna reservanternas förslag.

Vidare anförde:

Herr vice talmannen Danielson: Herr talman, mine herrar! Jag har den uppfattningen, att, om man litet närmare granskar förhållandena, jag tror, att de skäl, som herr statsrådet anförde, icke äro så hållbara. Om herrarne behagade se igenom betänkandet, skola herrarne finna, att utskottet icke gjort någon förändring i den Konungen tillkommande rätten att förordna hvilken som han anser lämplig i denna hofrätt. Det kommer att ske på precis samma sätt och efter samma lagbestämmelser, som hittills varit gällande, så att i det fallet får Konungen förordna, hvilka han anser vara lämpliga. Men sedan Konungen förordnat dem, så är det frågan: skola dessa personer lyda eller skola de icke lyda? Derpå hänger saken. Ty icke beror det på, huruvida de få något arfvode eller icke, eftersom det kan falla dem in att icke lyda i ena som i andra fallet. Men då tillkommer det Konungen att säga: Ni skolen lyda och åtaga eder det förordnande, som gifves eder. Dermed tror jag icke, att vi på något sätt gått lagens bokstaf för nära. Ty den krigshofrätt, som skall upprätthållas, är dermed respekterad. Konungen förordnar dessa personer i statsrådet på föredragning af chefen för justitiedepartementet, och om de icke vilja lyda, tillkommer det Konungen att i kommandoväg säga: Ni måste lyda och fullgöra det uppdraget.

Derför har jag ansett, att arfvodet är en underordnad sak. Vill man gifva arfvode, så är det en ersättning i och för sig. Men icke tror jag, att det är nödigt för fullgörandet af det uppdraget. Med den uppfattning jag nu uttalat, är det klart, att jag anser, att, om de blifva kommenderade att fullgöra den tjenstgöring, som åligger dem genom en utnämning, de skola hafva sin dagaflöning lika väl, som om de fullgöra ett annat uppdrag. I samma stund som de fått detta uppdrag, är det för dem ett åliggande, och då det är en skyldighet för dem att fullgöra detta, hafva de rättighet att få den dagaflöning, som tillkommer deras grad. Om de nu skola fullgöra sina åligganden vare sig vid krigshofrätten eller vid andra beställningar vid regementena, det måtte vara precis detsamma. Derför har jag trott, att dagaflöningen skulle vara ett särskildt arfvode — fastän i annan form än den vid krigshofrätten hittills vanliga — åt de militärer, som blifva ålagda att vid krigshofrätten tjenstgöra,

och att de dervid få erhålla den dagafföning, som följer deras grad. Jag tror, att de skäl, som utskottet anfört, äro fullt hållbara, och att de arfvoden, som nu flera ar varit anvisade, godt kunna undvaras. Jag anhåller därför om bifall till utskottets förslag.

*Ang. arfvoden
åt krigshof-
rättens ord-
förande och
militäre leda-
möter.*

(Forts.)

Herr Hedin: Herr talman! Uti utskottets hemställan i denna punkt ser jag för min del ett starkt uttryck af missnöje öfver det motstånd, som från åtskilliga håll yppat sig mot ombildningen af ifrågavarande instans inom krigslagskipningen, ett missnöje, som i min tanke är mycket berättigadt särskildt med hänsyn till det sätt, hvarpå det från militärt håll har motiverats. Men detta är en sak, och med det motståndet kan väl Andra Kammaren, om den vet att kraftigt iakttaga Riksdagens rättigheter, slutligen få bugt. Detta är nu en sak, att man önskar få krigshofrätten ombildad. Men det medel, som anvisats i statsutskottets motivering, synes mig mycket betänkligare att använda, än det är betänkligt att bibehålla en organisation, med hvilken man är missnöjd. Här, om någonsin, vore det väl anledning att använda de en gång för länge sedan inom Riksdagen använda orden, att man bör tillse, att den militära styrelsen icke ingriper i den civila. Och i hvad mån skulle väl Riksdagen sedermera hafva giltiga skäl och tillbörlig kraft att motsätta sig öfvergrepp från kommandomålens kategori in på statsrådsärendenas, om den sjelf en gång gifvit anvisning på, att Kongl. Maj:t kunde till ledamöter i krigshofrätten i kommandoväg förordna hvilka han ville, i kommandoväg förordna domare i krigshofrätten, och saledes, enligt ordalagen i utskottets motivering, förvandla ett rent statsrådsärende, som detta är och måste förblifva, till ett kommandoärende? Det betänkliga häri afhjelpes naturligtvis icke genom ett sådant förfarande, som den siste talaren antydde, nemligen att förordnandet skulle ske i statsrådet, och att Kongl. Maj:t sedermera skulle använda sin magt i kommandoväg och göra den till en opprorsmakare mot krigslagarne, som icke lydde kommandot, att åtaga sig ett uppdrag, som i sjelfva verket icke är militärt, utan civilt. Hellre än att vara med om något sådant, skall jag för min del rösta för reservationen.

Herrar *Alsterlund* och *Wavrinsky* förenade sig med herr Hedin.

Herr John Olsson: I likhet med herr vice talmannen anhåller jag om bifall till utskottets hemställan.

Jag skall icke tillåta mig att yttra mig angående utskottets motivering. Det kan ju vara möjligt, att den formella anmärkning, som herr Hedin mot denna motivering framställt, är riktig. Men sjelfva sakens realitet synes mig vara sådan, att Andra Kammaren icke gerna kan komma till annat resultat än ett bifall till utskottets förslag. Jag ber att få erinra om frågans förlopp. Kongl. Maj:t har för Riksdagen framlagt förslag till omorganisa-

Ang. arfvoden tion af krigshofrätten. Andra Kammaren har, efter att förut flera gånger hafva uttalat sig för en dylik omorganisation, bifallit detta Kongl. Maj:ts förslag. Första Kammaren återigen har afslagit förande och militäre ledamöter. detsamma och velat bibehålla den nuvarande olämpliga organisationen. Under sådana förhållanden synes det mig underligt, om Andra Kammaren utan vidare skulle böja sig för Första Kam- (Forts.) maren och till på köpet kyssa på hand, när kammaren dock har en utväg att häfda sin uppfattning genom att afslå detta anslag. Det kan väl icke vara lämpligt, att kammaren utan vidare protest ställer sig i underdånighetsförhållande till medkammaren, utan hänsynen till kammarens värdighet lika väl som konsekvensen kräfver väl, att Andra Kammaren vidhåller sin en gång intagna ståndpunkt.

Äfven om jag ser på nyttan af och ändamålet med anslaget, finnas ju alla skäl för kammaren att vidhålla sin sparsamhetsståndpunkt. Enligt uppgift af sammansatta stats- och lagutskottet handlades utaf krigshofrätten under de 10 åren 1883—1892 i medeltal omkring 15, eller noga uttryckt 15,4, mål om året; detta utgör med den förutvarande kostnaden för krigshofrätten i medeltal något öfver 1,000 kronor för hvarje af densamma afgjort mål. Arfvodet till krigshofrättens militäre ledamöter har förut utgått med 5,000 kronor, hvilket vill säga, att i medeltal utbetalats ett arfvode af 300 kronor åt krigshofrättens militäre ledamöter för hvarje i densamma afgjort mål. Det synes mig verkligen icke vara öfverensstämmande med Andra Kammarens sparsamhets-tendenser att fortfarande bibehålla ett så abnormt förhållande som att dylika orimliga arfvoden och kostnader skola utbetalas för afgörande af mål, som föredragande departementschefen själf betecknat såsom *hvarken invecklade eller svåra*. Departementschefen yttrar nemligen till statsrådsprotokollet, att ehuru väl dessa mål visserligen kunde vara och oftast väl äfven vore af beskaffenhet att af domaren kräva ett moget omdöme, varsamhet och förtrogenhet med militära förhållanden, de dock för visso icke kunde anses såsom några invecklade och svåra mål. Skall man då fortfarande efter Första Kammarens kommando anslå så oskäligt höga arfvoden för afgörandet af dessa enkla mål? För min del kan jag icke vara med derom, utan nödgas yrka afslag på Kongl. Maj:ts framställning och bifall till utskottets förslag i andra punkten. Jag skulle visst icke haft något emot att stryka hela anslaget till krigshofrätten, så vidt detta gått för sig. Men då kammaren nu redan bifallit utskottets hemställan i första punkten, får man nöja sig med att afslå det begärda anslaget till krigshofrättens militäre ledamöter.

Herr Hedin: Jag ber att till min ärade vän här i granskapet få säga, att jag visserligen ej hör till dem, som i underdånighet böja sig för Första Kammaren. Men jag ser icke, att man tillrättavisar eller straffar Första Kammaren för dess åtgörande, derigenom att man hugger till åt ett håll, der man icke träffar Första

Kammaren, utan träffar någonting annat, som är mycket viktigare än detta anslag, nemligen den stora rättsprincipen, att Kongl. Maj:t icke må få utsträcka sin kommandorätt på det sätt, som utskottet här har anvisat. Vidare, om nu Andra Kammaren skulle besluta i enlighet med utskottets förslag, och detta blefve segrande i den gemensamma voteringen, så måste jag erkänna, att jag för min del, ehuru jag bråkade ganska mycket angående Kongl. Maj:ts rätt att disponera besparingar, icke ser något hinder för Kongl. Maj:t att tillfälligtvis — naturligtvis icke permanent, är för år — använda besparingar eller möjligen andra till Kongl. Maj:ts förfogande stående medel för att derutaf lemna aflöning åt krigshofrättens ordförande och militäre ledamöter. Hellre än att gifva Kongl. Maj:t en sådan indirekt uppmaning att disponera besparingar till arfvoden och löner, synes det mig vara riktigare, att Riksdagen beviljar sådana arfvoden och löner för tjänster, som finnas till och icke upphöra att finnas till, derigenom att Riksdagen afslår framställningen om de för ändamålet nödvändiga penningarna. Emellertid, för den händelse kammaren nu skulle komma att besluta något sådant, anser jag det ytterligare nödvändigt för min egen del att uttryckligen protestera mot den anvisning, som förekommer i de tre sista raderna af utskottets motivering. Och för att icke lemna något tvifvel öfrigt om min mening, skall jag, herr talman, be att få yrka bifall till reservanternas förslag.

*Ang. arfvoden
åt krigshof-
rättens ord-
förande och
militäre leda-
möter.*

(Forts.)

Herr Lasse Jönsson: Då vi inom afdelningen och utskottet fattade det beslut, som synes af betänkandet, gjorde vi det icke i någon ond afsigt, vare sig gent emot Kongl. Maj:t eller Första Kammaren, utan af rena sparsamhetsskäl. Vi trodde nemligen, att detta anslag skulle kunna indragas. Och oaktadt en auktoritet inom konstitutionsutskottet nu uttalat allvarsamma varningar emot att biträda utskottets förslag, och fastän chefen för landtförsvarsdepartementet förklarar, att det ej går an att kommendera officerare för detta ändamål, så har jag ännu mycket svårt att blifva öfvertygad om det farliga, som skulle ligga deri. Tvärt om synes det mig farligt att godkänna herr statsrådets uttalade åsigt, att om officerare blifva kommenderade till något, som de ej vilja göra, skulle de helt enkelt kunna säga nej. Vice talmannen har dock påpekat, att, om officerare kommenderas att vara ledamöter af krigshofrätten, de hafva rätt att beräkna dagaflöning för de dagar, de tjenstgöra, här lika väl som i fråga om andra uppdrag. Förhållandet med krigshofrätt är ungefär som med krigsrätt. Hvart skulle det leda, om en officer, som kommenderades att vara ledamot af krigsrätt, skulle kunna säga: »nej, dertill har jag ej tid», eller helt enkelt utan något skäl säga nej? Att erkänna en sådan princip, vore enligt mitt förmenande lika farligt som det anses vara farligt att erkänna den princip, vi uttalat. Men det kan ju hända, att inom kammaren en rädsla kan uppstå genom dessa varningar, så att vi ej kunna vinna vart mål att få rent afslag. Jag skall därför taga mig friheten att framställa ett yrkande, som

Ang. arfvoden åt krigshof-rättens ordförande och militäre ledamöter. något afviker från vice talmannens och den ene talarens på stockholmsbänken, nemligen:
 att, till arfvoden åt krigshofrättens ordförande och militäre ledamöter må på extra stat för år 1895 anvisas ett belopp af 1,000 kronor.

(Forts.)

På detta sätt skulle vi kunna komma ifrån den befarade konstitutionella konflikten. Jag tager mig således friheten göra det yrkande, att det af reservanterna i enlighet med Kongl. Maj:ts proposition föreslagna anslag till arfvoden, 3,250 kronor, nedsättes till 1,000 kronor; och anhåller jag hos herr talmannen om proposition på detta yrkande.

Herr Themptander: Då jag på de skäl, som från statsrådsbänken anförts, ansluter mig till det yrkande, som nyss af herr Hedin blifvit framställt, vill jag dock erkänna, att jag fullkomligt förstår, att denna kammare, med dess många gånger uttalade uppfattning om önskvärldheten af krigshofrättens indragning eller åtminstone dess upphörande såsom fristående embetsverk, denna gång, när en kongl. proposition förelåg, som tillmötesgick denna kammares uppfattning, skulle känna sig ganska missnöjd, när detta förslag till frågans lösning strandade på medkammarens beslut. Men, mine herrar, att så skett, är emellertid ett faktum. Vi måste tills vidare vidblifva den gamla ordningen. Krigshofrätten måste fortfarande vidmagthållas. Dess sammansättning är bestämd genom lag, stiftad af Konung och Riksdag; dertill hör, såsom redan blifvit framhållet, att militäre ledamöter måste uti densamma finnas.

Nu säger man, att ersättningen till dessa ledamöter skulle kunna indragas. Jag ber då att få fästa kammarens uppmärksamhet derpå, att kammaren för sin del förut under riksdagens lopp lemnat bifall till en kongl. proposition, som innehöll, att äfvenledes militäre ledamöter skulle ingå uti den nya krigshofrätten; och kammaren har jemväl för sin del beviljat arfvoden till dessa militäre ledamöter. Nu ber jag få framhålla, att vare sig desse militäre ledamöter infinna sig i krigshofrätten eller de infinna sig i den afdelning af svea hofrätt, som skulle enligt den kongl. propositionen fungera såsom krigsöfverdomstol, deras arbete är fullkomligt enahanda. Då kammaren således förut under denna riksdag fattat ett beslut, hvarigenom kammaren erkänt, att desse militäre ledamöter, när de infinna sig i svea hofrätt för att utföra samma arbete, som här är i fråga, skola hafva arfvode — kan det då, mine herrar, vara den minsta konsekvens uti att nu neka dem detta arfvode eller nedsätta det till det obetydliga belopp, som af den senaste talaren blifvit föreslaget? Det kan efter min tanke icke vara öfverensstämmande med den konsekvens, som man alltid är skyldig att iakttaga.

Jag upprepar, att jag mycket väl förstår, att kammaren kan vara missnöjd med utgången. Men missnöje hos den ena kammaren med den andra, ja, till och med konflikter mellan båda kamrarna få efter min uppfattning icke med något fog föranleda dertill, att

man i ett slags misshumör fattar beslut, hvarigenom man äfven-
tyrar tillvaron af institutioner, som måste fortfarande upprätt-
hållas enligt våra lagar eller hvarigenom man på ett störande sätt
betänkligt ingriper i verksamheten hos en institution, som har en så
viktig uppgift som att utföra rättskipning — visserligen inom ett
begränsadt, men dock inom ett mycket vidsträckt sådant, inom
hvilket vi dock alla äro ytterst angelägna, att lag och rätt skola
göra sig gällande lika väl som på andra områden.

Ang. arfvoden
åt krigshof-
rättens ord-
förande och
militäre leda-
möter.

(Forts.)

Jag anser det därför vara alldeles bestämdt påkalladt af kam-
marens föregående beslut och tillika vara det enda beslut, som är
kammaren värdigt, att nu icke motsätta sig hvad Kongl. Maj:t här
begärt, och anhåller jag således om bifall till den kongl. proposi-
tionen i enlighet med det af reservanterna inom utskottet fram-
ställda yrkande.

Häruti instämde herrar *von Krusenstjerna, Swartling, Zetter-
strand* och *Boëthius*.

Herr John Olsson: Jag ber den siste högt ärade talaren om
ursäkt, att jag verkligen icke kan instämma i hvad han nyss an-
fört. Enligt den ärade talarens resonnement skulle ju Andra
Kammaren icke hafva i sin hand något medel att få sin vilja fram,
när det gäller en sak, som verkligen ligger kammaren om hjertat.

Den siste ärade talaren yttrade, att det här gäller en institu-
tion, som måste upprätthållas, och att kammaren därför skulle
vara förhindrad att vägra ett anslag till denna institution. Efter
min uppfattning ställer sig saken så, att kammaren visserligen
kan blifva besegrad af medkammaren, när det gäller ett beslut om
sjelfva institutionen, men att kammaren i hvarje fall har sin rätt
oförkränkt att pröfva — afslå eller bevilja — de anslag, som skola
utgå till institutionen i fråga. Detta är ju den enda utvägen för
kammaren att få fram hvad den önskar i fråga om organisationen.
Det kan väl svarligen hafva varit den siste talarens mening, att
denna kammare skulle *vara skyldig* att bevilja nu ifrågavarande
anslag, att kammaren således icke skulle hafva någon rättslig be-
fogenhet att vägra ett begärtd extra anslag till krigshofrätten, då
kammaren anser detta anslag vara onödigt och egnadt att fastläsa
en organisation, som kammaren vill hafva bort.

Samme ärade talare yttrade vidare, att det icke skulle vara
konseqvent af kammaren att nu neka detta anslag, då kammaren
redan förut beviljat motsvarande anslag till de militäre ledamöterna
i den omorganiserade krigshofrätten. Jag kan icke dela denna
uppfattning. Ty anslaget beviljades ju under den uttryckliga
förutsättning, att en annan organisation af krigshofrätten skulle
komma till stand. När nu förslaget derom blifvit af Första Kam-
maren förkastadt och någon omorganisation således ej kommer till
stand, kan här omöjligen föreligga vare sig någon konsekvens eller
någon skyldighet för kammaren att det oaktadt bevilja anslaget
till den nuvarande krigshofrättsorganisationen.

*Ang. arfvoden
åt krigshof-
rättens ord-
förande och
militäre leda-
möter.*

(Forts.)

Den ärade talaren yttrade, att man icke borde fatta beslut under intrycket af ett slags misshumör öfver Första Kammarens afslag på organisationsfrågan. Jag tror icke, att det varit meningen — åtminstone har det icke varit min — att man på grund endast af en tillfällig, ehuru visserligen berättigad misstämning mot Första Kammaren skulle vägra detta anslag; utan skälet för ett afslag har varit det, att man ansett det icke vara lämpligt att i fråga om detta anslag blifva rätt och slätt ja-herrar åt Första Kammaren samt att man funnit anslaget onödigt. Detta är ju något helt annat än ett förment misshumör, ty man har ju både taktiska och sakliga skäl att stödja sig på. Om den ärade talarens uppfattning vore riktig, skulle ju Första Kammaren huru länge som helst kunna afslå en ur alla synpunkter önskelig omorganisation af krigshofrätten, utan att Andra Kammaren deremot skulle ega något som helst vapen. Jag tror, att en dylik uppfattning skulle medföra ett betänkligt ingrepp i de särskilda kamrarnes rätt att bevilja eller vägra anslag, allt efter som de anse dem lämpliga eller olämpliga. Och denna kamrarnes rätt har jag velat gent emot den siste talaren bestämdt häfda.

Jag skall deremot ingenting hafva emot att gå med på herr Lasse Jönssons yrkande.

Herr Elowson: Då den kongl. propositionen angående ombildning af krigshofrätten förelåg till kammarens pröfning, uttalade jag mig för en dylik omorganisation. Denna fråga har emellertid förfallit. Med anledning häraf vill jag vid detta tillfälle uttala den förhoppning, att Kongl. Maj:t måtte med snaraste återkomma med en ny proposition angående ombildning af krigsdomstolarne.

Den fråga, som nu föreligger till kammarens afgörande, är af ganska stor betydelse. Det synes vara fråga om, derest kammaren nu bifölle utskottets hemställan, att utvidga det afgörande af vissa regeringsärenden, som kan ske på kommandoväg. Herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet har uttalat, att en sådan utvidgning skulle utan tvifvel hafva betänkliga följder, och jag instämmer härutinnan med honom helt och hållet. För min del anser jag, att det icke kan vara fullt öfverensstämmande med författningarnas och konstitutionens rätta mening, att militärpersoner kommenderas till göromål utom den egentliga militärtjensten. Den motivering, som utskottet lagt till grund för sin hemställan, synes mig heller icke vara af den beskaffenhet, att jag för min del kan biträda densamma.

En talare på stockholmsbänken har menat, att kammaren skulle vara i sin goda rätt att afslå det extra anslag, hvarom nu är fråga. Ja, jag vill icke bestrida, att kammaren formelt har denna rätt. Men jag tror, att skäl finnas af högre valör, hvilka böra förhindra kammaren att fatta ett sådant beslut. För min del vill jag, jemte beklagande af att Första Kammaren motsatt sig förslag till omorganisation af krigshofrätten, anhålla, att Andra

Kammaren ville bifalla reservanternas förslag och anvisa hela det belopp, som här är i fråga, nemligen 3,250 kronor.

*Ang. arfvoden
åt krigshof-
rättens ord-
förande och
militäre leda-
möter.
(Forts.)*

Herr vice talmannen Danielson: Då en talare på stockholmsbänken ordat om, att det icke vore kammaren värdigt att afslå detta anslag och att man sökte störande inverka på tillämpningen af gällande lag, så får jag säga, att för min del syftet ej i ringaste mån varit att vare sig störande inverka på tillämpningen af lag eller gå kammarens värdighet för nära. Ty icke kan man väl säga, att denna värdighet är trädd för nära, därför att vi anse att tillämpningen af gällande lag kan ske lika väl, om man bifaller utskottets hemställan, som om man anslår ifrågavarande medel. Det är derom frågan gäller. Men nu ha herrarne sökt framhålla den konstitutionella sidan af saken. Nå väl, jag skall ej motsätta mig en ändring med hänsyn dertill, ja, jag skall taga mig friheten att yrka, att de ord, som här klandrats, må utgå ur motiveringen. Sedan må väl ej återstå något, som kan hindra kammaren att hysa den uppfattningen, att tillämpning af gällande lag här kan ske utan särskildt anvisande af arfvode. Jag hemställer således, herr talman, att slutorden i utskottets motivering måtte utslutas, nemligen de tre eller fyra rader, som följa efter orden: »icke vara af oundgängligt behöf påkalladt». De derefter följande orden: »*enär hinder icke torde möta för Kongl. Maj:t att såsom ordförande och militäre ledamöter i nämnda hofrätt kommandera i tjänst varande militärer utan tillerkännande af särskildt arfvode*» kunna saklöst tagas bort, och sedan måtte det väl ej stå något kvar, som kan kränka kammarens värdighet. Ty icke kan man väl säga, att dessa personer skola lyda, om de få arfvode, men icke, om de blifva utan sådant och blott på grund af innehafvande tjänst få detta uppdrag. Det kan jag ej förstå. För öfrigt har jag hört uppgifvas, att vid många tillfällen det icke varit i tjänst varande militärer, som förordnats till ledamöter; man skulle då kunna säga, att det ej varit militäre ledamöter, utan i stället *f. d.* militärer. Jag tror icke, att kammaren nu bör låta förleda sig till att anse, att vi skulle gå gällande lag eller kammarens värdighet för nära genom att anse, att ifrågavarande arfvoden ej för närvarande borde utbetalas. Min fulla öfvertygelse är, att krigshofrätten kommer att lagligt och riktigt fullgöra sin skyldighet, vare sig vi anvisa eller icke anvisa detta anslag.

Jag yrkar således, herr talman, bifall till utskottets hemställan, men med utslutande af slutorden af motiveringen, såsom jag nyss angifvit.

Herr Eriksson i Elgered instämde häruti:

Herr Pehrson i Törneryd: Herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet har nyss låtit oss veta, att aflöningen till ledamöterna i krigsrätterna icke består af något annat än dag-aflöning. Med hänsyn dertill kunde man väl på goda skäl fråga, hvarför man icke skulle kunna gå till väga på samma sätt med

Ang. arfvoden
åt krigshof-
rättens ord-
förande och
militäre leda-
möter.

(Forts.)

aflöningen till ledamöterna i krigshofrätten. Jag tror, att samma grunder, som man har att tillämpa i det ena fallet, skulle vara fullt tillämpliga i det andra. Men då meningarna härom synas vara mycket delade, och enär fråga har uppstått, att man genom direkt bifall till utskottets förslag skulle kunna åstadkomma en konflikt af obehaglig beskaffenhet, samt jag för min del icke kan förneka, att det i en hastig vändning kan synas såsom man här skulle kunna utsätta sig för något dylikt, så, för att komma ifrån detta helt och hållet, synes det mig vara en mycket lämplig utväg för denna gang, att denna kammare i öfverensstämmelse med herr Lasse Jönssons förslag bestämmer arfvoden till ledamöterna i krigshofrätten till 1,000 kronor. Första Kammaren har beviljat ett högre belopp enligt reservanternas förslag. Tvisten torde då få slitas genom en gemensam votering. Det är en utväg, som synes vara tillrädlig.

Jag skall därför be att få yrka bifall till herr Lasse Jönssons förslag.

Herr Nilsson i Skärhus: Jag kan i hufvudsak instämma med herr Pehr Pehrson i Törneryd i det slut, hvartill han kommit, ty det var inom utskottet vår tanke och mening, att de krigsmän, som blifva beordrade att deltaga i krigshofrättens göromål, skulle kunna åtnöja sig med den ersättning, som tillkommer dem i form af dagaflöning. Då tänkte vi icke, att det skulle behöfva anslås så stora summor för så litet arbete, som här förekommer. Ty huru man än vill resonera, skall man ändå komma till det resultat, att det nu är allt för hög ersättning åt de militäre ledamöterna för de göromål, som komma på deras lott. Men då nu herr Lasse Jönsson har framställt ett förslag om ersättning, som kunde skilja mellan de två alternativ, hvilka blifvit framställda inom kammaren, nemligen rent bifall till reservanternas förslag och rent afslag å Kongl. Maj:ts proposition, så kan jag för min del förena mig med herr Lasse Jönsson om en ersättning å 1,000 kronor. Sista orden i andra momentet, »3,250 kronor», skulle således utbytas mot »1,000 kronor».

Herr talman! Jag ber att få förena mig i detta yrkande.

Herr Themptander: Det kan icke vara annat än i viss mån tillfredsställande att erfara, att den ärade vice talmannen likasom åtskillige andre talare så till vida tagit intryck af de skäl, som från motsatta sidan anförts, att de antingen föreslagit utstrykandet af vissa äfven i mina ögon ganska betänkliga slutord i utskottets motivering eller också yrkat beviljande af ett om än mindre anslag.

Hvad herr vice talmannens yrkande angår, ber jag få fästa uppmärksamheten derpå, att, om dessa ord strykas, det väl är möjligt, att Kongl. Maj:t icke blir försatt i någon så synnerligen svår förlägenhet, ty då har kammaren uteslutit uttalandet derom, att desse militäre ledamöter skulle utan ersättning fullgöra sitt upp-

drag. Då står det Kongl. Maj:t naturligtvis öppet att med be-
 gagnande af den utväg, hvarom herr Hedin erinrat, anvisa af för
 Kongl. Maj:t tillgängliga medel arfvoden åt de ifrågavarande leda-
 möterna. Men jag vet egentligen icke, att kammaren kan hafva
 något synnerligt intresse af ett sådant förfarande. Det är väl i
 detta som i andra fall önskvärdare, att kammaren sjelf har i sin
 hand pröfningen af utgående anslag.

*Ang. arfvoden
 åt krigshof-
 rättens ord-
 förande och
 militäre leda-
 möter.*

(Forts.)

Då man återigen föreslagit ett så lågt belopp, som här af
 några talare satts i fråga, eller endast 1,000 kronor, kan jag icke
 neka, att deremot kvarstår samma anmärkning, som jag framställt
 emot vägran af hvarje anslag. Man upprätthåller icke en institu-
 tion, som måste upprätthållas, derigenom att man lemnar ett all-
 deles otillräckligt anslag till densamma. Herrarne synas föreställa
 sig, att det här är fråga om ett uppdrag, jemförligt med det att
 vara ledamot i en krigsrätt, der personalen ständigt kan vexla.
 Här är det icke så, utan förordnande skall meddelas på tienst-
 göring under tre år. Under dessa tre år kan det visserligen hända,
 att antalet sessioner i krigshofrätten icke blir så synnerligen stort,
 men dessa personer skola dock hålla sig i beredskap att på kallelse
 infinna sig i krigshofrätten, så ofta handläggning af mål der före-
 kommer. Vidare är det i en öfverdomstol icke en sådan tienst-
 göring, att den är inskränkt till de timmar, då ledamöterna sitta
 omkring dombordet, utan det förekommer med afseende på svarare
 mål, att cirkulation af handlingarna eger rum, och det deraf för-
 anledda arbetet verkställles af ledamöterna icke på embetsrummet,
 utan i hemmen. Det är därför icke en så beskaffad tienstgöring,
 att man kan tala om den på samma sätt som om andra kommen-
 deringar, hvilka utföras inom bestämd tid. Det är den omständig-
 heten, att personerna skola vara disponibla under tre år för att
 när som helst på kallelse infinna sig till arbetet, som betingar
 särskild ersättning; och jag kan icke finna, att dagaflöning är den
 lämpliga formen för ersättning för ett så beskaffadt uppdrag, så
 vida det icke blir en dagaflöning för de tre åren i sin helhet, och
 då lär utgiften komma att blifva minst lika stor som den, som här
 är i fråga.

Gent emot en talare på stockholmsbänken, som tycktes anse,
 att, när man icke får sin vilja fram i organisationsfrågan, man vore
 berättigad att vägra detta anslag, ber jag endast få säga, att jag
 är fullkomligt öfvertygad om, att denna kammares majoritet helst
 ser, att gällande lag ändras i den ordning, som våra lagar bjuda,
 och icke genom anslagsvägran.

Öfverläggningen var slutad. Derunder hade yrkats: 1:o bifall
 till utskottets hemställan; 2:o bifall till samma hemställan, men
 med den af herr vice talmannen föreslagna ändring i motiveringen;
 3:o afslag på utskottets hemställan och bifall till den vid ut-
 latandet fogade reservationen i förevarande del; och 4:o bifall till
 det af herr Lasse Jönsson under öfverläggningen framställda förslag.
 Herr talmannen gaf propositioner i enlighet med dessa yrkanden

*Ang. arfvoden
åt krigshof-
rättens ord-
förande och
militäre leda-
möter.* och förklarade sig anse svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för bifall till reservationen. Votering blef emellertid begärd och företogs, sedan till kontraproposition antagits bifall till herr vice talmannens förslag, enligt följande nu uppsatta och af kammaren godkända voteringsproposition:

(Forts.)

Den, som, med afslag å statsutskottets hemställan i mom. b af utlåtandet n:o 40, bifaller den vid utlåtandet fogade reservationen i motsvarande moment, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets nämnda hemställan med den af herr vice talmannen föreslagna ändring i motiveringen.

Efter röstsedlarnes uppräknande befans, att 80 ledamöter röstat ja, men 127 nej; och hade kammaren alltså beslutat i enlighet med nej-propositionens innehåll.

§ 8.

Föredrogs, hvart för sig, och biföllos statsutskottets utlåtanden:

n:o 42, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse till staden Köping af vissa delar utaf kronolägenheten Köpingsön n:o 1; och

n:o 43, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse till Jemtlands fältjägareregementes mötesplats af mark tillhörig f. d. militiebostället Kungsgården n:o 1 i Jemtlands län.

§ 9.

Härefter föredrogs och lades till handlingarna sammansatta bevilnings- och lagutskottets memorial n:o 4, med anledning af återremiss af utskottets betänkande n:o 2 i anledning af väckt motion om tillägg till § 25 i kongl. förordningen angående fattigvården den 9 juni 1871.

§ 10.

Till kammarens afgörande förelåg vidare lagutskottets utlåtande n:o 45, i anledning af väckta motioner om ändring dels i

22 kap. 4 § ärfdabalken och dels i lagen angående tillsyn å förmyndares förvaltning af omyndigs egendom den 18 april 1884.

Punkten 1.

*Om ändring i
22 kap. 4 §
ärfdabalken.*

I en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 28, hade herr E. A. Zotterman, med hvilken herr O. Larsson i Mörtlösa instämt, föreslagit:

att Riksdagen för sin del behagade bestämma, att § 4 kap. 22 ärfdabalken måtte få följande förändrade lydelse:

De lösören, som omyndig ej sjelf behöfver, böra till hans nytta föryttras, och hans redbara penningar skall förmyndaren i den omyndiges namn *antingen genom utlåning mot första in-teckning i fastighet eller genom deposition i säker bankinrättning* så förränta och förkofra, som bäst och säkrast *ske kan*. Men ej må förmyndaren sjelf handla till sig något af den omyndiges gods, löst eller fast.

Utskottet hemställde emellertid, att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Efter föredragning af punkten begärdes ordet af

Herr Zotterman, som yttrade: Då de två motioner, som i föreliggande ärende väckts, den ena af herr Waldenström och den andra af mig, blifvit af utskottet behandlade i samma betänkande, så hemställer jag, att diskussionen måtte få röra sig öfver båda punkterna.

Denna hemställan bifölls.

Ordet lemnades härefter å nyo till

Herr Zotterman, som nu anförde: Den 24 § i 22 kap. ärfdabalken har följande lydelse: »De lösören, som omyndig ej sjelf behöfver, böra till hans nytta föryttras, och hans redbara penningar skall förmyndaren så förränta och förkofra som bäst och säkrast pröfvas. Men ej må förmyndaren sjelf handla till sig något af den omyndiges gods, löst eller fast.» Den frihet, som denna paragraf lemnar åt förmyndaren med afseende på handhafvandet af den omyndiges kontanta penningar, har föranledt icke så få oegentligheter till betydlig skada för myndlingen. Detta förhållande har gifvit mig anledning att på anmodan från flera håll framlägga ett förslag om en sådan ändring af denna paragraf, som jag i min motion framställt, nemligen att paragrafen skulle erhålla följande lydelse: »De lösören, som omyndig ej sjelf behöfver, böra till hans nytta föryttras, och hans redbara penningar skall förmyndaren *i den omyndiges namn antingen genom utlåning mot första in-teckning i fastighet eller genom deposition i säker bankinrättning* så förränta och förkofra, som bäst och säkrast *ske kan*. Men ej må förmyndaren sjelf handla till sig något af den omyndiges gods,

Om ändring i
22 kap. 4 §
ärfdabalken.
(Forts.)

löst eller fast.» Detta mitt förslag har af utskottet afstyrkts, enär utskottet ansett, att en sådan ändring icke vore välbetänkt. De skäl för afslag, utskottet anfört, äro till antalet tre. *Det första* skälet är det, att om min motion bifölles, skulle genom penningarnas utlåning mot inteckning eller deras insättning på deposition i bankinrättning den omyndige tillförsäkras allt för låg ränta. Mot detta utskottets skäl får jag endast i korthet anföra, att jag för min del anser det vara vida förmänligare för den omyndige att få lägre ränta än att riskera att helt och hållet förlora sitt kapital. *Det andra* skälet, som utskottet anfört, är, att om man bestämde, att omyndigs medel skulle utlånas mot *första* inteckning, den oegentligheten kunde inträffa, dels att inteckningen kunde vida öfverstiga fastighetens verkliga värde och dels att den omfattade så litet belopp, att det vore orimligt, om icke egendomen skulle utgöra säkerhet för större belopp än lånet mot denna första in-teckning. Jag får för min del erkänna, att utskottet der haft rätt, men jag har i slutet af min motion förbehållit utskottet frihet att, derest skäl dertill förefunnes, föreslå någon ändring i mitt förslag, och jag har talat med en ledamot af utskottet derom att förslaget skulle kunna ändras derhän, att utlåning mot in-teckning kunde få ske till halfva taxeringsvärdet eller kanske något der-utöfver. Utskottet har emellertid icke begagnat sig af den frihet, jag som motionär lemnat detsamma, utan har helt enkelt tillbaka-visat förslaget, sådant det till sin ordalydelse förelåg. *Det tredje* skälet, utskottet anfört mot bifall till motionen, är att, om omyndigs penningar endast skulle få utlånas mot första in-teckning eller insättas på deposition i bank, den ort, i hvilken förmyndaren bodde, skulle blifva lidande derigenom, att välkända och fullt vederhäftiga personer icke kunde få låna något af den omyndiges medel. Ja, det är just häri sjelfva kärnpunkten af motionen ligger. Om det vore så, att det här gälde endast fullt solida personer, vore derom intet att säga. Men just det förhållande, att den lagpara-graf, som här är i fråga, gifver förmyndaren full frihet att hand-hafva sin myndlings medel huru han vill, och att hans subjektiva tycke får afgöra, huruvida den eller den är solid, gör, att man gång efter annan får höra talas om det sorgliga förhållandet, att, såsom det heter i utskottets utlåtande, förmyndare lättsinnigt för-valtar myndlings medel. Derigenom att medlen få utan några in-skränkingar utlånas på sätt förmyndaren pröfvar bäst och säkrast, just derigenom hafva förluster i så många fall inträffat.

Jag kan således för min del icke gilla de skäl, utskottet före-bragt. Helst skulle jag hafva önskat återremiss för att få frågan under förnyad ompröfning; men då Riksdagen är så långt fram-skriden, ser jag mig för närvarande nödgad att endast uttala den för-hoppning, att, da denna fråga ett annat ar återkommer, hvilket den efter mitt förmenande måste göra, lagutskottet då måtte visa sig mera välvilligt stämtdt mot densamma än hvad nu varit fallet. Jag har intet yrkande att göra.

Herr Petersson i Brystorp yttrade: Sedan år 1884, då kongl. förordningen angående tillsyn å förvaltningen af omyndigs egendom kom till stånd, vet jag, att åtminstone i min ort icke tillskyndats omyndig någon förlust eller skada, och skulle hvad motionären uppgifver verkligen händt, eller att omyndig tillskyndats förlust, får jag säga, att det omöjligen kan hafva varit lagens fel, utan måste hafva varit dens, som icke velat handhafva lagen efter dess föreskrifter. Gode män skola hafva tillsyn öfver hur förmyndaren förvaltar myndlingens rätt, och denna tillsyn skall utöfvas icke blott en gång om året, utan när som helst hafva de rätt att fordra, att förmyndaren skall visa den säkerhet, mot hvilken den omyndiges penningar äro utlånta. Skulle gode män försumma detta sitt åliggande, har domstolen full rätt att göra det, och skulle äfven domstolen försumma något dervidlag, tillkommer det den omyndiges närmaste släktingar att väcka talan derom. Jag kan icke förstå, att det är lagens fel, utan är det fel, ligger det hos den, som icke handhar lagen efter dess föreskrifter. Här har talats om att medlen skulle insättas på bankinrättning eller utlånas mot inteckning, men motionären har dervid visst förglömt den stora mängd af förmynderskap, som afse en behållning af 50—100—150 kr. Skola dessa medel insättas på banken, går hela afkastningen åt till rese- och traktamentsersättning, när förmyndaren skall insätta medlen och taga ut räntan, men han bör väl hafva något qvar att bekosta den omyndiges uppfostran. Jag skall framdraga ett exempel på hur illa det skulle ställa sig för många, om motionärens förslag blefve lag. I den trakt jag tillhör finnas många små arrendatorer. En sådan blir enkeman och har några barn. Han får behålla lösegendomen, och den går åt till barnens uppfostran, men han får emellertid behålla den och kan därför sitta qvar vid egendomen. Skulle nu medlen ovilkorligen insättas på banken, hvad hände då? Jo, då finge han ovilkorligen sälja bort sina lösören och skiljas från egendomen och blefve då kanske urståndsatt att uppfostra sina barn, och socknen finge kanhända taga hand om dem. På alla dessa skäl får jag yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, och efter af herr talmannen i sådant afseende gifven proposition, biföll kamraren utskottets hemställan.

Punkten 2.

Bifölls.

§ 11.

I ordningen förekom härefter lagutskottets utlåtande n:o 46, i anledning af väckt motion om ändring af 17 kap. 10 § handelsbalken.

*Om ändring af
17 kap. 10 §
handelsbalken.*

*Om ändring
22 kap. 4 §
ärfdabalken.
(Forts.)*

Om ändring af
17 kap. 10 §
handelsbalken.
(Forts.)

Herr A. P. Gustafsson hade i en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 47, föreslagit, att Riksdagen för sin del måtte besluta, att 17 kap. 10 § handelsbalken skall erhålla följande förändrade lydelse:

Sedan tages omyndigas fordran hos föräldrar eller förmyndare ut. Äro förmynderskap flera, hafva de omyndiga sig emellan lika rätt. Har den, som myndig blifvit, utan visadt laga förfall låtit sin fordran utsökt innestå längre tid än tre år, sedan förmynderskapet upphört, vare han den förmånsrätt förlustig, som ofvan sagd är.

Lag samma vare, der icke tillträdande förmyndare inom lika tid utsökt omyndigas fordran hos den, som förut förmyndare varit.

Utskottet hemställde, att motionen icke måtte af Riksdagen bifallas.

Efter uppläsande af denna utskottets hemställan anförde

Herr Gustafsson: Då jag väckte denna motion, tänkte jag, att med den utredning af frågan, som den innehöll, det icke skulle möta några svårigheter att få Riksdagen att gå in på förslaget. Men då utskottet afstyrkt motionen, och det kommit till min kännedom, att Första Kammaren redan afslagit densamma, skall jag endast be att få säga några ord i afseende å mitt förslag. Om man ser på 17 kap. handelsbalken, så säges der, sedan förut uppräknats åtskilliga klasser af förmånsrätter, uti § 10: »Sedan tages omyndigas fordran hos föräldrar eller förmyndare ut.» Jag tänker, att det kan väl icke gerna hafva varit lagstiftarens mening, då denna paragraf skrefs, att med omyndig skall menas en sådan person, som för åtskilliga år sedan uppnått myndig ålder. Men huru som helst, så är det nu gällande praxis, att den i omnämnda paragraf omtalade förmånsrätt kan bibehållas, snart sagdt, huru länge som helst, och om förmyndaren kommer på obestånd, eger han rätt att bestämma, huruvida den eller den skall hafva förmånsrätt framför en annan. Han är icke skyldig att tillkännagifva för någon myndighet, att den eller den fordran skall utgå med förmånsrätt framför en annan. Inteknad fordran och åtskilliga andra fordringar hafva ju sina lagbestämda tider och förutsättningar för att förmånsrätt för dem skall bibehållas. Men beträffande förmyndaremedel finnes ingen sådan föreskrift; de kunna ju behållas, snart sagdt, huru länge som helst, utan att förmånsrätten förloras.

Jag torde kunna försvara mitt motiv för motionen bäst genom att relatera, hvad utskottet sjelft i sitt utlåtande anför. Der nämnes först, att 23 kap. 4 § ärfdabalken innehåller bestämmelse om den tid, inom hvilken afgående förmyndares redovisningsräkning får klandras af myndling. Sedan säger utskottet med 1891 års riksdag: »Praxis hade emellertid utvecklats sig derhän, att förmånsrätten åtföljde myndlingens fordran, så länge denna hölles

vid lif.» »En dylik praxis», heter det vidare, »vore emellertid be-
 tänklig för den allmänna krediten och egnad att föranleda miss-
 bruk af hvarjehanda slag. Särskildt hade fall förekommit, då för-
 myndare begagnat myndlings medel i egen rörelse samt af-
 färsvänner till den förre, okunnige om detta förhållande, föran-
 lätits att bevilja honom kredit i allt för stor utsträckning». Jag
 har så mycket större skäl att instänma i detta uttalande, som jag
 har i färskt minne Kongl. Maj:ts dom den 31 augusti 1880. Det
 var, som många af herrarne torde erinra sig, då fråga om en gross-
 handlare i Örebro, hvilken till stor del bedrifvit sin rörelse och
 uppehållit sin kredit med medel, dem han innehaft till följd af ett
 förmynderskap, som åtskilliga år förut upphört. F. d. myndlingen
 bevakade å inställelsedagen i konkursen sin fordran med förmåns-
 rätt. Förmånsrätten klandrades, saken drogs under domstol, och
 högsta domstolen tillerkände den forne myndlingen förmånsrätt
 för hans fordran. Detta är ett prejudikat, som vanligen tillämpas
 vid afdömandet af dylika mål. Ett annat liknande exempel torde
 det tillåtas mig att anföra från en nu pågående konkurs, i hvil-
 ken jag sjelf är god man. Den, som i detta fall gjort kon-
 kurs, har, i likhet med hvad förhållandet var med den förstnämnde
 grosshandlaren, för åtskilliga år tillbaka innehaft förmynderskap
 för tre omyndige, som, da konkursen inträffade, för länge sedan
 uppnått myndig ålder. Hvad var naturligare, än att de, med det
 prejudikat vi hafva, begagnade sig af att beka sin fordran med
 förmånsrätt? De öfriga fordringsegarne protesterade mot förmåns-
 rätten. Frågan drogs inför häradsrätt. Häradsrättens dom blef
 naturligtvis i öfverensstämmelse med högsta domstolens af den 31
 augusti 1880. Jag har ej något exempel derpå att framdraga, men
 det kunde ju hända, att en enda fordringsegare skulle kunna på
 detta sätt tillskansa sig alla tillgångarne i en konkurs. Utskottet
 säger på sid. 2, citerande hvad lagutskottet vid nästlidet års
 riksdag anført i denna fråga — och äfven i denna punkt samman-
 faller utskottets åsigt med min —: »Den företrädesrätt vid kon-
 kurs, som enligt nu gällande lag tillkommer myndling under för-
 mynderskapet, bör enligt utskottets åsigt följa honom i hans for-
 dringsrätt endast så lång tid, efter det förmynderskapet upphört,
 som skäligen kan vara erforderlig för medlens uttagande hos den
 förre förmyndaren.» Och så heter det i fortsättningen: »Enligt
 hvad här ofvan blifvit antydt, maste det nemligen anses sasom ej
 väl öfverensstämmande med de öfrige borgenärernas rätt, att den
 myndigblifne eller den omyndiges nye malsman, ehuru han är full-
 komligt berättigad att af förre förmyndaren utkräfvä de hos denne
 innestående medlen och sjelf är i besittning af alla de egenskaper,
 som göra det för honom möjligt att iakttaga sin rätt, skall, sedan
 han en längre tid latit dem stå inne och derigenom tydligen byggt
 sin rätt på blott personlig tillit till förre förmyndaren, fa emot
 andra personer begagna sig af det företräde, som tillerkänts den
 omyndige just på grund af hans omyndighetstillstånd.» Detta kan
 jag godt tillämpa på det senare exemplet, som jag anförde i afseende

Om ändring af
 17 kap. 10 §
 handelsbalken.
 (Forts.)

Om ändring af 17 kap. 10 § handelsbalken. (Forts.)

å den senare konkursen och hvari jag omnämnde, att jag är god man: de personer, som der bevakade sina fordringar med förmånsrätt, stodo i sadant förhållande till gäldenären, att de ovilkorligen under en lång följd af år måste hafva varit medvetna om hans ekonomiska ställning; men likväl behagade dessa icke förut göra sina fordringsanspråk gällande, i förlitande på att de hade sin förmånsrätt bevarad.

Jag torde icke behöfva uppehålla kammaren längre med detta. Då Första Kammaren redan afslagit min motion, tjenar det ju icke mera något till att tala derom nu. Jag förstår, att frågan för i år förfallit. Men jag kan icke underlåta att uttrycka min förundran öfver att lagutskottet, ehuru det upptagit min motion så välvilligt, som det i sitt utlåtande säger, dock kan »hemställa, att motionen icke må af Riksdagen bifallas», och detta af det skäl, att denna fråga så nyligen varit föremål för pröfning af Kongl. Maj:t. Ja, det kan så vara. Men för min del kan jag näppeligen godkänna detta såsom något skäl. Vi hafva exempel på att ett förslag framlagts i en kongl. proposition ena året och då afslagits, men följande år framkommit på enskild motionärs initiativ och då i något litet förändrad form antagits af Riksdagen. Jag förstår icke, om jag gått ogrannlaga till väga, då jag återigen väckt frågan på tal. Ehuruväl jag skulle hafva ganska god lust att göra ett yrkande, skall jag emellertid för denna gång afstå derifrån. Saken får väl växa till sig, tills den hinner, så att säga, mogna. Jag har intet yrkande att göra, herr talman!

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställen bifölls.

§ 12.

Föredrogos, hvar för sig, och biföllos lagutskottets utlåtanden: n:o 47, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 10 kap. 5 § strafflagen; och n:o 48, i anledning af väckt motion om ändring af 11 kap. 13 § strafflagen.

§ 13.

Om beviljande af ytterligare anslag för låneunderstöd åt enskilda jernvägsanläggningar.

Till handläggning företogs härefter statsutskottets utlåtande, n:o 44, i anledning af väckt motion om beviljande af ytterligare anslag för låneunderstöd åt enskilda jernvägsanläggningar.

I en inom Andra Kammaren väckt motion (n:o 120) hade herr F. Berglöf jemte tretton andra af kammarens ledamöter hemställt, att Riksdagen måtte till låneunderstöd åt enskilda jernvägar intill högst halfva anläggningskostnaden och under bestämmelser i öfrigt, som af 1891 års Riksdag blifvit fastställda, till Kongl. Maj:ts

förfogande ställa ytterligare ett extra anslag af fem millioner kronor, att utgå under åren 1895 och 1896.

På anförda skäl hemställde emellertid utskottet, att motionen icke måtte af Riksdagen bifallas.

Herr Berglöf begärde ordet och yttrade: Herr talman! Här föreligger en lifdömd, för hvilken jag ämnar att hos kammaren begära nåd.

Vi äro 14 ledamöter af denna kammare, som hafva framburit till Riksdagen en anhållan derom, att Riksdagen måtte till låneunderstöd åt enskilda jernvägar intill högst halfva anläggningskostnaden och under bestämmelser i öfrigt, som af 1891 års Riksdag blifvit fastställda, till Kongl. Maj:ts förfogande ställa ytterligare ett extra anslag af fem millioner kronor att utgå under åren 1895 och 1896. De föregående anslagen till jernvägs-lån hafva behandlats först år 1871 på sådant sätt, att till regeringens förfogande stälts ett belopp af 10,000,000 kronor att utgå med 2,000,000 kronor om året. År 1876 beviljades på enahanda sätt ett belopp af 10,000,000 kronor till låneunderstöd åt enskilda jernvägar. Men år 1881 förändrades dessa låneförhållanden så, att beloppet ned-sattes till endast 5,000,000 kronor. Under perioden 1882—1886 beviljades dock ett extra anslag af 2,345,500 kronor, så att för femårsperioden 1882—1886 lånebeloppet för de enskilda jernvägarne uppgick till 7,345,500 kronor. År 1886 beviljades återigen 5,000,000 kronor, och för perioden 1887—1891 beviljades extra 2,068,000 kronor, så att under denna period det utgick för ifrågavarande ändamal sammanlagdt 7,068,000 kronor. År 1891 eller för den period, som nu föreligger, åren 1892—1896, begärdes af åtskilliga motionärer ett anslag af 10,000,000 kronor såsom låneunderstöd åt enskilda jernvägar. Denna hemställan vann icke Riksdagens bifall. Såsom skäl derfor anfördes, dels att flere af de då till byggande ifrågasatta jernvägarne antagligen ej komme till utförande, dels ock att för några andra understöd medelst statslån icke lämpligen borde beviljas. Det visade sig dock snart, att det belopp af 5,000,000 kronor, som Riksdagen anslagit, var otillräckligt, hvarför ock vid 1892 års riksdag ytterligare motioner framkommo om att höja detta anslag med 5,000,000 kronor. Icke heller denna hemställan blef af Riksdagen bifallen. Utskottet anförde såsom skäl för sitt afstyrkande följande: »Inom Riksdagen hafva ofta framhållits olägenheterna deraf, att jernvägsarbetena i landet under vissa tidsperioder forceras och dervid draga till sig en betydlig arbetsstyrka till skada för jordbruk och öfriga näringar, medan åter under andra tider jernvägsarbetena drivas i väsentligt mindre omfång, hvarigenom arbetsbrist uppstår. Detta förhållande torde väl ej kunna genom statens försorg förekommas, men den fordran torde dock böra ställas å staten, att den icke genom sina åtgärder bidrager till framkallande af omförmälda olägenheter. Enligt utskottets uppfattning skulle detta senare i viss mån blifva händelsen, om en rubbning vidtoges i den ordning, som under en längre tid varit

Om beviljande af ytterligare anslag för låneunderstöd åt enskilda jernvägsanläggningar.
(Forts.)

Om beviljande af ytterligare anslag för låneunderstöd åt enskilda jernvägsanläggningar. gällande med afseende å beviljandet af fond för låneunderstöd till enskilda jernvägsanläggningar.» Dessa voro de skäl, som utskottet år 1892 anförde för sitt afslag.

Således blef det och förblef det endast 5.000,000 kronor, som stodo till vederbörandes förfogande som lån för åren 1892—1896 tillämnade jernvägar. Bland de sökande, som anmälde sig för att få del af denna lånefond på 5.000,000 kronor, befann sig Varberg—Månsarps jernväg. Denna jernväg utgår från staden Varberg, går genom åtta socknar i Halland, åtta socknar i Kinds härad i Vestergötland och fem socknar i Mo härad af Jönköpings län. Dessutom hafva åtta socknar i Halland samt 24 socknar inom Elfsborgs och Jönköpings län, som ligga inom trafikområdet, nytta och fördel af samma jernväg. Den ingår vid Månsarp på Jönköping—Vaggeryd-jernvägen samt kommer der in i Tabergs bergslag och i förbindelse med Jönköpings stad. Jernvägen, derä koncession erhöles år 1892, skall hålla i längd 147,30 kilometer, kostnaderna hafva beräknats till 4.440,000 kronor, och anläggningen har af sakkunnige ansetts vara af mycket stor betydelse och vigt såväl för de orter, jernvägen kommer att genomgå, som med afseende å tillstötande jernbanor. Särskildt bör jag fästa uppmärksamheten på att jernvägen berör en mängd stora och betydande skogstrakter. Staten har inom jernvägens rayon en areal af 667 hektar, som af jernvägsanläggningen skulle skörda betydlig vinst och fördel.

Emellertid fick denna jernväg icke något med af nämnda fem millioner. Att sakliga skäl dervid icke gjort sig gällande, utan att det varit åtskilliga personliga och politiska hänsyn, som blifvit bestämmande vid medlens utdelande, kan man noga se, när man beaktar, att Norra Södermanlands jernväg erhöles 1,800,000 kronor, Malmö—Tomelilla jernväg 1,300,000 kronor, Uddevalla—Lelången 1,247,000 kronor samt Norrköping—Söderköpings jernväg 650,300 kronor. Ställer man dessa fyra jernvägar i jemförelse med den ifrågavarande jernvägen, Varberg—Månsarp, skall man nog samt finna, att dessa fyra jernvägar i sakligt hänseende stå långt efter den af mig omförmälda. Vid vår ansökning om lån hade vi fogat nödiga handlingar, såsom kartor, ritningar, kostnadsberäkning, trafikberäkning och teckningslistor, utvisande, att teckningen var tillfredsställande för erhållande af lån. Men, som jag nyss sade, vi blefvo utan. Skälet dertill var, efter hvad som kunnat meddelas, att penningarna ej räckte till. Ja, vi hafva hugnats med deltagande och beklagande, att det vore ledsamt o. s. v., tröstats med att det kunde framläggas sjelfständig proposition om ifrågavarande bana o. s. v. En ledamot af regeringen har till och med rest efter linien, besett trakten och funnit den mycket lämplig för och i behof af en jernväg. En proposition lærer äfven varit under utarbetande i vederbörande departement, men så kom frågan om vestkustbanans inköpande och drog ett streck öfver alla andra jernvägsförslag. Man befarade, att de små förslagen kunde vålla hinder för inköp af denna stora jernväg. Men då man nu vågar hoppas, att staten icke skall blifva invärfd uti ett så stort och

obehöfvt affärsföretag, bör man i stället hjälpa andra jernvägar till utförande.

Af hvad jag nu yttrat vill det synas, som om mitt uttalande vore temligen ensidigt, då jag blott yttrat mig om en jernväg och den, för hvilken tillkomst min ort kan ega största intresse. Men saken är den, att i utskottsbetänkandet förekommer, sedan utskottet omnämnt de förut för jernvägsanläggningar lemnade anslag, bland annat följande uttryck: »Att nu öfverskrida detta belopp genom att för periodens återstående två år anslå ytterligare medel för lån till jernvägar, synes utskottet icke vara att tillråda, *allra minst i den omfattning motionärerna föreslagit.*» Detta uttryck, »*allra minst i den omfattning motionärerna föreslagit*» har kommit motionärerna att tro, att utskottet vore böjdt för ett mindre belopp. Detta har ock gjort, att motionärerna enat sig om att ned-sätta sina anspråk på anslag till lån för innevarande period och samla sig om en lägre siffra. Motionärerna hafva äfven ansett den af mig omtalade jernvägen Varberg—Månsarp stå främst i ordningen för att få statslån till sitt utförande. I öfrigt är att märka, att om denna jernväg skulle få vänta till nästa femårsperiod och då taga sitt lånebehof, 2,220,000 kronor, af de fem millioner, som då sannolikt anvisas, skulle så stor del af dem åtgå, att de andra motionärernas tillämnade jernvägar fingo till större eller mindre del afvakta ytterligare en period. Af denna anledning hafva motionärerna ansett önskligt, att åtminstone det belopp, som erfordras för Varberg—Smålands-banan, nu måtte af Riksdagen beviljas. Härvid är äfven att beakta, hurusom för hvar och en af de två första låneprioderna, åren 1871 och 1876, tio millioner ställdes till Kongl. Maj:ts förfogande, och att om man till det belopp, som under sista perioden utgått, eller 7,350,000 kronor, lägger 2,650,000 kronor, skulle beloppet för sista perioden ändå ej blifva mer än tio millioner, och detta kan väl icke anses vara för högt i en tid, då så många jernvägsförslag föreligga och då dessa med fullt fog kunna göra anspråk på lån. Det är af denna anledning, jag hållit mig till omnämda jernväg och ansett mig böra för densamma påkalla herrarnes uppmärksamhet. Det invändes naturligtvis, att denna jernväg ju kan vänta i två år till eller till låneperioden 1895—1896. och då bör den hafva godt hopp om att få lån. Ja, det vore ju bra. om man kunde vänta. Men vi hafva en koncession, som redan en gång måst förnyas och som vi måste bevara — de kommuner, som tecknat bidrag till företaget, afvakta med otålighet dess raska fortskridande — enskilda personer, som jemväl tecknat sig för delaktighet, vänta med oro, att jernvägsarbetet skall påbörjas — landstingen, som jemväl gjort anslag för företaget, vilja snart se något resultat — och de många jordegare, som genom köpebref upplåtit mark, som erfordras för jernvägens framdragande, böra snarast möjligt vinna visshet om fullbordandet af deras köpeaftal. Allt detta gör, att man icke kan vänta, allra helst som en del af de gjorda teckningarna under innevarande år

Om beviljande af ytterligare anslag för låneunderstöd åt enskilda jernvägsanläggningar.
(Forts.)

Om beviljande af ytterligare anslag för läneunderstöd åt enskilda jernvägsanläggningar.

förfalla, och med detsamma torde hela detta företag, som går löst på 147,30 kilometer, anses vara förfallet.

Om man ställer i jämförelse länefrågorna nu och förr, kan man icke undgå att känna ett visst medlidande med de trakter, som förr icke kunnat vara med och som nu söka bereda sig bättre kommunikationer. Under första perioderna lemnade staten icke endast lån, utan äfven anslag för jernvägsföretag, och till en början utgingo länen med belopp, motsvarande icke blott halfva anläggningskostnaden för jernvägen, utan i regel $\frac{2}{3}$ deraf. När man nu knappar af allt mer och mer och utfinner allt flera svårigheter för lånens erhållande, så uppstå de största svårigheter för de orter, som ännu finnas kvar utan jernvägar, att få sådana. Beklagligt nog är det de fattigaste och sämst lottade orterna, som äro kvar, och der börjar man nu inse, att om man fortfarande skall sakna den kraftiga häfstång, som jernvägen är, skola dessa orter alltid blifva efter och lidande.

(Forts.)

Se vi vidare på huru olika trakter blifvit gynnade, så visa de statistiska uppgifterna, att Hallands län icke fått en enda kilometer statsjernväg samt att det finnes inom Elfsborgs län 82 kilometer och inom Jönköpings län 175 kilometer. När nu dessa län fått delvis ingenting och delvis endast små anslag för jernvägar samt dessa erhållits endast eller hufvudsakligen genom enskildes uppoffringar, så torde det icke vara för mycket, att någon uppmärksamhet egnas de anspråk, som nu ställas på Riksdagen. Se vi på de norrländska länen, finna vi, att Gefleborgs län har 356 kilometer samt Jemtlands och Vesternorrlands län hvardera 359 kilometer statsjernväg. Detta framvisar ju tydligt, att de län, som skulle hafva nytta af den af mig nu ifrågasatta nya jernvägen, icke hafva uti ifrågavarande hänseende dragit mycken nytta af staten. Hallands län har försökt att få en statsbana efter kusten, men begäran derom afslogs af Riksdagen. Provinzen har sedan sjelf med mycket arbete skaffat sig en egen jernväg, men denna jernväg blef för utmärkt och så utmärkt, att provinsen nu anses icke böra ega den, utan skall den köpas in för statens räkning. Allt detta bör väl komma en hvar att beakta det spörsmål, som nu ställas på Riksdagen af folket i de aflägsna orterna, som vänta och vänta att få kommunikationer. Deras tålmod måste någon gång taga slut. De inre delarne af Hallands län och af Kinds härad samt Mo härad äro så i saknad af kommunikationer, att de icke kunna uppdrifva sitt jordbruk, hvilket förhållande bäst visas deraf, att de hafva 5 å 6 mil att på axel föra de förnödenheter, som de behöfva, och de landtmannaprodukter, de kunna försälja. De kunna på grund häraf icke följa med andra orter i utveckling, men de hafva samma skatter som andra läns invånare, de hafva fått sina beviljningsbördor fördubblade, men man är ändock icke böjd att göra minsta uppoffring för att bereda dem bättre kommunikationer. De sjelfva offra hälften af det belopp, som erfordras, och begära blott att få låna återstoden. Nej, svarar man, vi måste numera till och med akta oss för att låna ut af

statsmedel. Det skulle man sagt förut men icke nu, då de sämst lottade orterna söka skaffa sig kommunikationer. Vi hafva förut byggt enskilda jernvägar och lemnat medel till dem. Vi hafva byggt 5,651 kilometer enskilda jernvägar, till hvilka lemnats 53,918,795 kronor i statslån. Det är på dessa lån, som, enligt hvad utskottet säger, vi förlora så mycket penningar. Men så länge man icke förlorar mer än utskottet uppgifvit, är det sannerligen ej mycket att tala om. Eller skulle det männe vara så farligt, om staten, då vi hafva 5,651 kilometer enskilda jernvägar, för några af dessa jernvägar skulle några år få vänta med ränta och amortering. De komma nog så småningom in, när jernvägarne ha kommit i gång och trafiken blifvit ordnad. Skulle man vilja vara alldeles af med dessa 5,651 kilometer jernväg mot att å andra sidan icke löpa den risken att förlora litet ränta? Jag tror, att om detta spörsmål ställdes till kammaren, skulle svaret blifva: vi behålla hellre jernvägarne och förlora något ränta. Staten har 2,819 kilometer statsbanor. Dessa gafvo 1892 en nettoinkomst af 2,29 procent. Skulle vi därför vilja beklaga oss öfver statsbanorna, emedan de icke bära sig? Det är väl icke en affär, som staten drifver, att bygga jernvägar på spekulation eller att låna ut penningar och taga hög ränta, utan ändamalet är väl att staten skall sätta sitt eget folk i tillfälle att följa med sin tid och deltaga i konkurrensen på den stora världsmarknaden.

På grund af hvad jag anført tror jag mig hafva visat, att den föreliggande frågan är mycket vigtig och beaktansvärd, och jag skulle icke hafva höjt min röst för denna sak, om jag icke visste, att den ifrågasatta jernvägen vore af stort behof. Jag har rest genom hela den bygd, som af jernvägen skall beröras, och i de olika socknarna besökt kommunalstämmor, der jag hört folket klaga öfver att de icke ega några kommunikationer. Nu begär man endast, att dessa trakter skola blifva likställda med andra delar af landet, och jag är öfvertygad om att staten på begärda lånet icke skall förlora räntor och amortering, ty den ifrågasatta jernvägen skulle kosta blott omkring 30,000 kronor per kilometer, och de ifrågavarande trakterna äro, om de få kommunikationer, tillräckligt lifskraftiga för att gifva honom full trafik.

Mine herrar, det utslag, som utskottet nu meddelat, det är mycket dåligt. Domstolarne meddela också många gånger utslag, som äro dåliga, men det fins en utväg att få sadana utslag ändrade, och jag vädjar nu i denna sak till kammaren med begäran om nåd för den lifdömda motionen.

Då det är ådagalagdt, att den jernväg, som jag här onämmt, är af ett stort behof påkallad, då myndigheterna, och deribland väg- och vattenbyggnadsstyrelsen tillstyrkt beviljande af lån och att en kongl. proposition matte aflätas derom, då regeringen har förklarar, att den nog skulle vilja lemnas erforderliga penningar, men att den icke har några, och då regeringen icke har mod att begära ytterligare låneanslag till jernvägarne, ber jag, herr talman, att på det sätt få yrka bifall till den i ämnet väckta motio-

Om beviljande af ytterligare anslag för låneunderstöd åt enskilda jernvägsanläggningar.
(Forts.)

Om beviljande af ytterligare anslag för låneunderstöd åt enskilda jernvägsanläggningar.

nen, att Riksdagen till låneunderstöd åt enskilda jernvägar intill högst halfva anläggningskostnaden och under bestämmelser i öfrigt, som af 1891 års Riksdag blifvit fastställda, till Kongl. Maj:ts förfogande ställer ett extra anslag af 2,650,000 kronor att utgå under åren 1895 och 1896.

(Forts.)

Häruti instämde herrar *Anderson* i Tenhult och *Carlsson*.

Herr Persson i Mörarp: Herr talman, mine herrar! Jag kan ju icke neka till att motionären kan hafva rätt, i hvad han yttrat om denna banas stora vikt och betydelse för de orter, som af den skulle beröras, men jag tror dock för min del icke, att Riksdagen är villig att nu bifalla vare sig motionen eller det förslag, som motionären här framställt. Det är ju så, att Riksdagen beviljat ett visst belopp, som under de senare åren beräknats till en million kronor om året, till låneunderstöd åt enskilda jernvägsföretag, och jag tror för min del icke, att det under närvarande förhållanden är rådligt för Riksdagen att öfverskrida detta belopp, emedan statens fordringar för räntor å utlemnade lån, som icke vederbörligen influtit, under de senare åren vuxit ganska betydligt. Dertill kommer, att under den sista tiden på ett och annat ställe förhållanden kommit i dagen, som visa, att man försökt att på, snart sagt, alla möjliga sätt få till stånd aktieteckningar, som i sjelfva verket endast äro mera eller mindre fingerade och afsedda att få upp aktiekapitalet för jernvägsbyggnaden så högt, att man på grund deraf kan erhålla onaturligt höga statslån. Jag tror därför, att Riksdagen, innan den rubbar sitt en gång fattade beslut att under innevarande femårsperiod anvisa endast fem millioner, hvilka ju redan äro utdelade, bör meddela nya bestämmelser i afseende å lånevilkoren, så att lånen måtte blifva mera afpassade efter de verkliga aktieteckningarna och de inbetalningar å aktiekapitalet, som verkligen egt rum.

Jag vill gerna erkänna, att motionären icke saknat anledning att framkomma med sitt förslag, emedan, då dessa låneansökningar sist pröfvades, regeringen måhända bort taga mera hänsyn till de anspråk, som framställdes just från denna bana, emedan den kanske varit lika berättigad till understöd från denna lanefond som någon af de andra banorna, som fingo dylika lån; men detta är en sak, som Riksdagen icke gerna kan inlåta sig på, då Riksdagen en gång till Kongl. Maj:ts förfogande ställt ett visst belopp för sådana ändamål.

Då jag sålunda tror, att Riksdagen icke för närvarande bör lemna vidare låneunderstöd åt enskilda jernvägar, så skall jag be att få yrka bifall till utskottets betänkande.

Herr Nyländer: Att den nuvarande lanefonden för understöd åt enskilda jernvägsföretag är alldeles för liten, har redan framhållits af den ärade talaren på hallandsbanken. Det är icke möjligt att ur denna fond, som för närvarande är och under ytterligare

några år synes komma att blifva alldeles blottad på tillgängliga medel, i en icke allt för aflägsen framtid tillgodose de önskingar om lån, som från landets skilda delar framställas, och därför framkomma också tid efter annan framställningar till Riksdagen såväl derom att denna fond måtte ökas som äfven om särskilda låneunderstöd åt vissa speciella jernvägsföretag. Nu har det visserligen sagts, att staten ej bör öka denna fond för att icke uppmuntra dessa enskilda jernvägsanläggningar; men jag vågar dock hysa en annan uppfattning. Det är efter min mening fullt berättigadt och riktigt, att staten, i fråga om beredande af tidsenliga kommunikationer, räcker den enskilda företagsamheten en hjälpsam hand och underlättar de enskilda sträfvanen, som i särskilda trakter göras för att kunna konkurrera med andra orter, som redan äro tillgodosedda med tidsenliga samfärdsmedel.

Om beviljande af ytterligare anslag för låneunderstöd åt enskilda jernvägsanläggningar.
(Forts.)

Hvad nu särskildt beträffar den af den förste talaren omnämnda jernvägen, så äro de orter, som af denna skulle beröras, i synnerligen stort behof af denna kommunikationsled; och jag vågar tro, att om herrarne närmare kände till dessa trakter med deras sträfsamma och idoga befolkning, så skulle denna begäran om låneunderstöd icke röna så starkt motstånd.

Jag kan därför, herr talman, icke annat än instämma med herr Berglöf och yrkar bifall till hans förslag.

Herr Svensson från Karlskrona: Att gent emot statsutskottets kompakta majoritets afstyrkande af denna motion söka vindicera ett bifall till densamma, det är naturligtvis omöjligt, men för bifall synes mig tala, förutom de goda skäl, som talaren på hallandsbänken framhöll, ytterligare det skälet, att, då nu genom jernvägsarbetenas upphörande i Norrland en mängd arbetare blifva utan arbete, man bör så mycket som möjligt understödja de enskilda jernvägsbyggnaderna för att skaffa arbete åt dessa personer.

På grund häraf ber jag att få instämma i det yrkande, som gjordes af talaren på hallandsbänken.

Herr Pehrson i Törneryd: Med anledning af den siste talarrens yttrande ber jag få erinra, att icke torde man behöfva hysa någon farhåga för att det icke i den närmaste framtiden skall ifrågasättas, att staten skall fortsätta för egen räkning med jernvägsbyggandet i Norrland. Förslag föreligger ju redan vid denna riksdag att bevilja ytterligare statsanslag för detta ändamål, och förslag i den riktningen komma säkerligen icke heller att saknas under de kommande riksdagarne. Jag tror därför, att ur denna synpunkt icke något skäl föreligger för att höja den lånefond, lvarom nu är fråga. Dessutom anser jag, att man bör se till, att man icke i onödan rubbar, hvad Riksdagen en gång beslutat. Om vi tänka efter, hvarför Riksdagen på en gång för en hel femårsperiod beviljar ett visst belopp såsom understöd från statens sida i form af lån till enskilda jernvägsbyggnader, så finna vi, att an-

Om beviljande af ytterligare anslag för låneunderstöd åt enskilda jernvägsanläggningar.
(Forts.)

ledningen dertill är den, att Riksdagen vill blifva befriad från de eljest arligen aterkommande frågorna om dylika understöd. Riksdagen har därför sagt, att den vill för en viss tid lemna ett bestämdt belopp i låneunderstöd, men har på samma gång öfverlemnat till Kongl. Maj:t att bland de enskilda jernvägarne fördela detta belopp på bästa sätt. Jag tror, att detta tillvägagående varit praktiskt och att Riksdagen skall uppfatta det så äfven för framtiden. Nu kan man häremot invända: Ja väl, men det är för ringa belopp, som Riksdagen hittills anslagit. Fem millioner för fem år, det är blott en million om året, och det kan hända, att en enda jernväg kan erhålla hela årsanslaget och ändå mera. Det kan nog vara berättigadt att erinra härom, men jag vill påpeka, att Riksdagen ju redan pröfvat denna fråga för innevarande femårsperiod, och dertill kommer, att Riksdagen i några enstaka fall, der särskildt talande skäl hafva kunnat framhållas, har utöfver denna fond å fem millioner beviljat särskilda anslag till enskilda jernvägar. Derför har det sannerligen icke stannat vid dessa fem millioner, utan, såsom herrarne se af betänkandet, hafva statsbidragen uppgått för en femårsperiod till 7,345,500 kronor, för en annan till 7,068,000 och för innevarande period till 7,350,000 kronor.

Det är således icke riktigt att säga, att endast 5 millioner kronor beviljats för hvarje femårsperiod, ty för hvarje sådan period hafva vi kommit 2 å 2¹/₂ millioner öfver de bestämda 5 millionerna.

I likhet med en föregående talare tror jag, att den jernvägsanläggning, som jag föreställer mig närmast varit anledningen till motionärernas förslag, bort vara förtjent af särskild uppmärksamhet från vederbörandes sida vid fördelningen af den senast beviljade 5-millionersfonden. Men i alla fall lär väl icke Riksdagen i denna omständighet kunna finna något skäl för att ändra det beslut, Riksdagen förut fattat i afseende på beloppet af det låneunderstöd, som under innevarande femårsperiod bör af staten lemnas enskilda jernvägsanläggningar; och då jag tror, att det är särskildt viktigt, att Riksdagen håller på sina beslut, så finner jag deri ett så starkt skäl för bifall till utskottets hemställan, att jag föreställer mig, att kammaren ej kan göra annat än bifalla densamma. Med stöd af hvad jag nu korteligen anfört, får jag yrka bifall till utskottets förslag

Herr Bexell: Jag skall be att få instämma i hvad herrar Berglöf och Nylander anfört i afseende på den föreliggande frågan. Men dessutom vill jag tillägga, att det förefaller mig beklagligt, om våra jernvägsarbetare vid den norra stambanan, när arbetet tager slut der uppe, skulle nödgas fara till Norge eller Ryssland för att få arbete. I Norge hafva anslagits stora summor till jernvägsbyggnader, och från Ryssland har värfning af jernvägsarbetare redan påbörjats. Det är verkligen något, som jag tror, att herrarne böra beakta; ty det är icke så lätt att få en skicklig och uppöfvad arbetscorps igen, sedan man en gång släppt den ifrån sig. Jag skall därför, herr talman, yrka bifall till motionärernas förslag.

Herr Berglöf: Jag hör, att herrarne ropa på proposition; — men jag har så många gånger hört på herrarne i saker, långt mindre viktiga än den nu föreliggande frågan, så att herrarne därför få ge sig till tåls och höra på mig ännu en gång i denna enligt min tanke ytterst viktiga fråga.

Jag är den ärade representanten på blekingebänken mycket tacksam för hans vänliga ord rörande den jernvägsanläggning, som han förestälde sig hafva gifvit anledning till motionens framkomst. Jag har också hört åtskilliga af statsutskottets ledamöter säga, att om det hade särskildt motionerats om anslag till låneunderstöd åt denna jernvägsanläggning, skulle det icke varit osannolikt, att Riksdagen dertill särskildt beviljat anslag. Ja, mine herrar, man säger ena gången så och andra gången så. Ena gången säger man, att man skall motionera om anslag för en enskild jernväg och andra gången för flera. Jag har likväl trott, att man skulle kunna åstadkomma större intresse för frågan, då man tager den mera vidtomfattande. Huru man än motionerar åt folk, som ingenting vill ge, så går det inte.

Här har af den ärade talaren på blekingelänsbänken sagts, att det icke vore någon fara för att våra jernvägsarbetare vid den norra stambanan skulle blifva utan arbete; men jag för min del kan icke finna annat, än att det är stor fara därför. Då statsutskottet vid 1892 års riksdag afstyrkte en motion lika den nu föreliggande, sade utskottet, att i afseende på jernvägsbyggnandet tvenne fall kunde inträffa; antingen att jernvägsarbetena forcerades så, att det blefve brist på arbetare för jordbruk och öfriga näringar, eller också att det byggdes så litet, att arbetsbrist uppstode. Derefter fortsatte utskottet — det återfinnes på sid. 12 i motionen: — »Detta förhållande torde väl ej kunna genom statens försorg förekommas, men den fordran torde dock böra ställas å staten, att den icke genom sina åtgärder bidrager till framkallande af omförmälda olägenheter». Dessa olägenheter äro, som jag sagt, antingen brist på arbetare eller arbetsbrist. När nu staten under innevarande år slutar med sin jernvägsbyggnad i Norrland, och när fonden för låneunderstöd åt enskilda jernvägsanläggningar tager slut, då hotas vi af det senare alternativet eller brist på arbete. Jag har mig bekant, att det fins omkring 1,000 man vid norra stambanan, som i år blifva lediga. De hafva haft ett gifvet arbete; de hafva gått banan efter under många år, och de kunna nu icke återgå till arbete vid jordbruk och andra näringar, ty vi veta, huru svårt det är för en arbetare att kasta sig in på ett nytt arbete. Derför hafva också motionärerna tänkt sig nödvändigheten af att åstadkomma en möjlighet för dessa lediga arbetare att få sysselsättning; och på denna ifrågasatta 14 mil långa jernväg skulle de ju kunna få sådan. Det blir verkligen icke trefligt att få alla dessa afskedade arbetare såsom kringstrykare eller kanske brottslingar här i landet.

Talaren på blekingebänken sade vidare, att ehuru man fasthållit vid att endast bevilja 5 millioner för hvarje 5-årsperiod, hade

Om beviljande af ytterligare anslag för låneunderstöd åt enskilda jernvägsanläggningar.

(Forts.)

Om beviljande af ytterligare anslag för låneunderstöd åt enskilda jernvägsanläggningar. (Forts.)

likväl undantag från denna regel gjorts, då ömmande förhållanden förelegat. Men, mine herrar, nu hafva vi just här ett sådant fall. Ett annat hafva vi förut haft under nuvarande femårsperiod, då särskildt lån beviljades för jernvägen mellan Sollefteå och Hernösand; och nu föreligga lika ömmande omständigheter i afseende på den ifrågasatta jernvägen genom Halland, Småland och Västergötland. Det är ju icke fråga om att nu anslå penningar åt detta jernvägsföretag, utan endast att ställa sådana till regeringens förfogande, så att, om handlingar och ritningar befinnas klara, regeringen må ega medel att lemna låneunderstöd. Äro sakerna icke klara, så får naturligtvis företaget icke något understöd. Det begäres ju icke något annat, än att medel ställas till vederbörandes förfogande, så att denna jernväg må vederfaras samma rättvisa som andra. På grund af dessa ytterligare skäl skall jag fortfarande anhålla om bifall till det af mig nyss framställda yrkande.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad samt herr talmannen till proposition upptagit de olika yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 14.

Föredrogs statsutskottets utlåtande n:o 45, angående föreslagna jernvägsbyggnader för statens räkning.

Punkten I.

Bifölls.

Punkten II.

Ang. anslag till påbörjande af banbyggnad från Boden till Haparanda m. m.

I en af herr *O. H. Ström*, med hvilken herr *C. J. Mustaparta* instämt, inom Andra Kammaren väckt motion (n:o 98) hade hemställts: att Riksdagen måtte *dels* till Kongl. Maj:ts disposition ställa ett förslagsanslag af 25,000 kronor, att redan innevarande år användas till undersökning och utstakning af en jernvägslinie från Boden till Haparanda, *dels* för år 1895 anvisa ett belopp af en million kronor för påbörjande af banbyggnad från Boden till Haparanda eller eventuelt åtminstone till lämplig punkt vid Kalix elf. Utskottet hemställde, att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

I fråga härom anförde nu:

Herr Ström: Statsutskottet har hemställt, att min motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda, då »en utsträckning af norra stambanan utöfver den punkt, der såväl Kongl. Maj:t som Riksdagen enligt förut gjorda uttalanden ansett denna bana åtminstone tills vidare böra stanna, synes utskottet vara en åtgärd, om hvilken i hög grad gäller, att den icke lämpligen bör

beslutas i annan ordning än efter framställning från Kongl. Maj:t, som bäst torde vara i tillfälle att undersöka, om statens intresse fordrar utdragandet af norra stambanan vare sig till Kalix elf eller till Haparanda och i sådant fall, när och under hvilka vilkor ifrågavarande jernvägsanläggning bör komma till stånd.

Ang. anslag till påbörjande af banbyggnad från Boden till Haparanda m. m.

(Forts.)

Då utskottets motivering, som jag antager att Riksdagen kommer att gilla, emellertid torde böra så uppfattas, att utskottet menar, att, om Regeringen finner statens intresse fordra, att norra stambanan utsträcker från Boden till Kalix elf eller till Haparanda samt afgifver proposition härom till Riksdagen, erforderliga medel för banans byggande m. m. nog komma att beviljas, hoppas jag, att Regeringen, som otvifvelaktigt måste anse, att statens intresse fordrar, att norra stambanan fortsättes till Haparanda för att der sammanknytas med finska stambanan, nu snart måtte anbefalla jernvägsstyrelsen att låta verkställa undersökning och utstakning af banan samt att Kongl. Maj:t till nästa Riksdag måtte afgifva proposition om anslag till banans byggande m. m., så att det öfre Norrbotten måtte blifva likställt med det öfriga riket samt inom seklets slut en jernvägsinviqning af ännu större vikt, än någon förut försiggången, må kunna firas.

Häruti instämde herrar *Mustaparta* och *Wallmark*.

Herr Alsterlund yttrade: Herr talman, mine herrar. Jag vet mycket väl, att, gent emot utskottets enhälliga afstyrkande af herr Ströms motion, det icke lönar sig att yrka bifall till densamma. Det är icke heller för att göra detta, som jag begärt ordet, utan jag har gjort det därför, att jag ansett mig skyldig att framhålla den stora betydelsen för icke endast Norrbottens län, utan för hela landet af det förslag, som motionären i sin motion framställt.

Då beslutet om norra stambanans fortsättning norr om Ångermanelfven genom Vesterbottens och Norrbottens län nådde dessa tvenne läns befolkning, helsades detta beslut med oförställd glädje och tacksamhet mot Konung och Riksdag. Man visste mycket väl, hvilken mäktig häfstång jernvägen skulle blifva för dessa läns utveckling och framåtgående; man visste, att genom densamma landtbruket och öfriga näringar skulle upphjelpas och att nya näringar skulle framkallas. Emellertid kan icke Norrbottens län komma i fullt åtnjutande af alla de fördelar, jernvägen för med sig, förrän den framdrages till riksgränsen. Det är mig väl bekant, att man häremot invänder, att det skulle blifva farligt för försvaret, om jernvägen byggdes upp till riksgränsen. Jag har studerat alla de förhållanden, som kunna ha inflytande på öfre Norrlands försvar, och bland dessa förhållanden intaga kommunikationerna ett mycket framstående rum. Men jag har dervid kommit till den uppfattningen, att det är af stor vikt och betydelse för försvaret i öfre Norrland, att jernvägen framdrages till åtminstone Kalix adal och äfven till riksgränsen. Jag ber att med ett enda exempel få belysa detta. Ett gammalt ordspråk säger: »den, som vinner tid, vinner allt.» Om detta ordspråk är tillämpligt på livvets allmänna förhållanden, då

*Ang. anslag
till påbörjande
af banbyggnad
från Boden till
Haparanda
m. m.
(Forts.)*

är det ännu mera tillämpligt på det undantagsförhållande, som heter krig. Om vid ett eventuellt krigsutbrott fienden skulle inbryta öfver den norra landgränsen, så lär det väl icke blifva fråga om att lemna landet oförsvaradt vare sig till Kalix eller ännu mindre till Luleå ådalar, utan det måste väl blifva nödvändigt att med en lämplig styrka rycka fram om möjligt ända till riksgränsen för att om icke hindra så åtminstone fördröja fiendens framträngande och derigenom bereda skydd at och tid för samlingen å lämplig punkt eller ort af den härafdelning, som kan afdelas för Norrlands försvar. De trupper, som kunna komma att framskjutas emot gränsen, äro gifvetvis Norrbottens regemente och 6. arméfördelningens kavalleri eller Norrlands dragonregemente, hvilket bör — för detta ändamål och för att vara nära till hands — förläggas så langt uppåt norden som möjligt. Det är därför af största vikt icke endast att skyndsamt kunna sätta dessa regementen på krigsfot, utan äfven att kunna framföra dem till riksgränsen så hastigt, att de, om möjligt, stå där före fienden. Huru lång tid som behöfves för att mobilisera Norrlands dragonregemente, känner jag icke, men väl vet jag, huru lång tid som fordras för att sätta Norrbottens regemente på krigsfot. Af lätt insedda skäl kan jag emellertid icke här meddela upplysning derom. Men hvad jag både bör och kan meddela, för att styrka sanningen af mitt påstående, det är, att, om norra stambanan framdrages till riksgränsen, denna omständighet påskyndar Norrbottens regementes framryckande till nämnda gräns med fyra å fem dagar. Hvilken stor betydelse denna tidsvinst har för försvaret, torde vara klart för hvar och en af oss, synnerligast om vi betänka, att denna tidsvinst kommer oss till del i krigets allra första skede.

Det har talats om, att denna bana skulle blifva en inmarschväg för fienden. Jag kan icke i allt dela en sådan åsigt, ty de finska statsbanorna hafva en större spårvidd än de svenska statsbanorna, och i följd deraf kan icke samma rullande materiel, som användes på de förra banorna, användas på de senare. Och det måtte väl hvad vår egen rullande materiel beträffar blifva en ganska lätt sak att skaffa undan den i säkerhet åt söder. Jag instämmer dessutom, i hvad motionären uti sin mening andragit, att ingenjörsvetenskapen nog icke saknar medel att i hast göra en jernväg obrukbar och följaktligen för fienden onyttig. Se vi på andra länder, huru te sig då förhållandena i detta afseende? Jo, der bygger man jernvägar till gränserna. Det lilla Danmark har icke af fruktan för strategiska olägenheter låtit afskräcka sig ifrån att bygga jernväg till gränsen mot sin mycket mäktige granne i söder. Jag tror icke heller, att vi böra, af fruktan för att vår ställning i strategiskt hänseende skall försämras, afhålla oss ifrån att framdraga norra stambanan till riksgränsen.

Det är emellertid icke endast militära skäl, som bjuda norra stambanans vidare utsträckning till riksgränsen, härför tala äfven kraftigt såväl ekonomiska som politiska skäl. Uti Kalix ådalar och ännu mera i den bördiga Torneådalen samt i det betydligt

stora landområde, som ligger mellan dessa ådalar, finnas många tusental tunnland mark, duglig till odling, hvilken mark ännu ligger ouppodlad och obefolkad. En jernvägs framdragande öfver dessa ådalar skulle i väsentlig mån underlätta uppodlingen af denna mark, och dermed skulle såväl det allmänna välståndet ökas som befolkningens tillväxt främjas.

Beträffande de politiska skälen ber jag få erinra derom, att år 1891 beviljade finska landtdagen medel för undersöknings verkställande i och för Uleåborgsbanans framdragande till riksgränsen. I år har i finska landtdagen motionerats om beviljande af ett anslag till belopp af 10,600,000 mark för nämnda banas byggande. Vinner denna motion landtdagens bifall, torde Uleåborgsbanan komma att vara framme i Torneådalen om cirka 8 år. Afståndet dit från Uleåborg är icke mera än 128 kilometer. Om då icke norra stambanan blifvit framdragen till riksgränsen, så är det alldeles klart och gifvet, att hela Torneådalens ganska stora och omfattande affärsverksamhet kommer att dragas icke åt Haparanda och Luleå, utan åt Torneå och Uleåborg. Detta, så vidt jag kan förstå, till mycken skada för den svenska affärsverksamheten och äfven för staten.

Men den ekonomiska förlusten är dock icke på långt när den betänkligaste sidan af denna sak. Hvar och en af herrarne vet nog mycket väl, att, när en Orts affärsverksamhet går åt ett håll, äfven ortens intressen och sympatier gå åt samma håll. Jag tror därför, att, om vi underlåta att framdraga norra stambanan till riksgränsen, följden blir, att vi liksom skjuta från oss till den finska befolkningen Torneådalens befolkning; och deraf kan i framtiden uppstå de betänkligaste faror för fäderneslandet. Ty herrarne böra komma i håg, att befolkningen i de åtta nordligaste socknarna af vårt land är finnar och finsktalande. Jag vill med detta icke hafva uttalat något ofördelaktigt omdöme om Torneås befolkning, vare detta långt ifrån mig. Jag vet mycket väl, att befolkningen der är med kärlekens band förenad med sitt svenska fädernesland och att den ingenting högre önskar än att få lära sig dess språk och tillegna sig dess odling, seder och bruk. Då så är förhållandet, måste det väl tillkomma den svenska staten att på allt sätt kraftigt befordra dessa deras önskingar.

Hvad språkfragan vidkommer, har Riksdagen visat sig behjerta densamma, då den för ett par år sedan anslog en jemförelsevis ganska stor summa till inrättande af svenska skolor uti de finsktalande socknarna. Jag hoppas visserligen ganska mycket af dessa skolor, men jag tror dock icke, att de kunna uträtta allt. En jernväg deremot, den skulle, om jag så må säga, befria den finsktalande befolkningen från det isoleringsläge, i hvilket den hittills befunnit sig gent emot den öfriga svenska befolkningen, och den skulle befordra en liflig samfärdsel dem emellan. Och uti denna samfärdsel ser jag ett det mäktigaste medel för svenska språkets och svenska odlingens införande i Torneådalen.

Ang. anslog till påbörjande af banbyggnad från Boden till Haparanda m. m.
(Forts.)

Ang. anslag
till påbörjande
af banbyggnad
från Boden till
Haparanda
m. m.

(Forts.)

Af hvad jag nu tagit mig friheten anföra, torde herrarne finna, att norra stambanans framdragande till riksgränsen har en för hela fäderneslandet mycket stor betydelse i militäriskt, politiskt och ekonomiskt hänseende.

En talare, som för en stund sedan hade ordet, nämnde, om jag fattade honom rätt, att en arbetarestam på omkring tusen man i år skulle blifva ledig vid den norra stambanan. Kongl. Maj:t har ju också till innevarande Riksdag aflåtit proposition om pensioner och gratifikationer åt en del af jernvägsbefälet der uppe. Jag frågar: Kan det verkligen vara klokt och är det med god hushållning förenligt att pensionera kraftigt och dugligt befäl, då vi ännu kunna ha fullt arbete åt detta befäl? Är det vidare klokt att afskeda hela den stora arbetspersonalen, då staten genom fortsatt jernvägsbyggande kan bereda denna personal arbete? Hvertill skola vi för öfrigt kunna använda all den betydliga byggnadsmateriel, som nu finnes? Antagligen kommer väl den att för en spottstyfver slumpas bort. När så en dag kommer, då stambanan måste byggas vidare åt norr — och den dagen kommer, om det också dröjer — då måste man skaffa sig nya arbetare, nytt befäl och ny materiel. Jag undrar, om icke byggandet af jernvägen då skall blifva väsentligt dyrare, än hvad den nu skulle blifva, derest detta byggande finge fortgå.

Herr talman! Jag har icke något yrkande att göra.

Herr Ekenman: Herr talman, mine herrar! När man känner till förhållandena i Norrland, de ofantligt stora resurser, som denna provins eger både i ett och annat hänseende, samt den mycket energiska befolkningen der uppe, så kan man lätt förstå, att denna befolknings representanter här i kammaren också vilja, att det skall gå temligen fort framåt, då det gäller att tillgodose det nordligaste Norrland, som ännu icke fått någon jernväg. Men å andra sidan vill jag hemställa till de ärade representanterna för Norrland, huruvida det icke också är skäl att beakta, hvad representationen i detta afseende möjligen och sannolikt tänker, eller att man vid utsträckning af jernvägskommunikationer i Norrland icke bör gå allt för fort till väga.

Riksdagen har hittills — jag vagar påstå det — tillgodosett Norrlands intressen på sådant sätt, att denna provins icke har någon anledning att klaga. Den har, snart sagdt, öst med fulla händer och den har påskyndat jernvägsarbetet mer, än hvad som i allmänhet för statens räkning egt rum i de södra delarne af landet. Det torde också därför nu vara skäl att se tiden an och låta förhållandena växa in i hvad man redan i detta afseende gjort. För mig har således det ekonomiska spörsmål framställt sig, huruvida det icke, innan man går vidare, är rättigare att låta förhållandena, så att säga, sätta sig, än att, såsom den siste talaren framhöll, just därför att man för närvarande hade manskap, som kunde utföra det erforderliga arbetet, i främsta rummet afse användandet af dessa arbetskrafter.

För min del vågar jag vara af den mening, att det förra skälet är öfvervägande och starkare, hvarför jag redan af den omständigheten skulle finna, att de ekonomiska förhållandena äro så beaktansvärda, att man, äfven om man vill Norrland aldrig så väl, för närvarande icke bör gå vidare norrut. Men det är derjemte en annan sida af saken, som har ännu större vikt, nemligen denna jernvägs strategiska och politiska betydelse. Den ärade talaren, som nyss yttrade sig, framhöll, att just dessa skäl talade för en utsträckning af jernvägen. Detta är visserligen möjligt; jag vill icke på något sätt bestrida det, men min tanke är, att när det föreligger en fråga af så utomordentligt stor vikt som denna, så att man icke kan tala om att den är en lokalfråga, utan en fråga, der det möjligen gäller hela landets väl och ve, regeringen och icke en enskild motionär uti en sadan fråga bör taga initiativet.

På grund af dessa skäl kan jag icke finna annat, än att man bör antaga utskottets väl motiverade framställning, till hvilken jag, herr talman, anhåller att få yrka bifall.

Ang. anslag till påbörjande af banbyggnad från Boden till Haparanda m. m.
(Forts.)

Herr Pehrson i Törneryd: Jag hade kunnat inskränka mig till att instämma uti den siste talarens yttrande, då jag helt och hållet delar hans nu uttalade uppfattning i frågan; men jag skall anhålla att med anledning af hvad den talare sade, som yttrade sig näst före honom, få med några ord bemöta honom.

Han åberopade vigten och betydelsen af den ifrågasatta jernvägen mellan Boden och riksgränsen såväl i politiskt och strategiskt som ekonomiskt hänseende. Jag kan något förstå honom i de två första fallen, men deremot kan jag icke alls komma underfund med hvad han menade i sistnämnda hänseende, då han nemligen talade om, att det ur *ekonomisk* synpunkt vore för staten fördelaktigt att snarast möjligt bygga jernväg mellan Boden och riksgränsen.

Af de siffror, som jag nu skall be att få nämna och hvilka äro hemtade från 1892 års jernvägsbyggnadsstatistik, torde herrarne finna, huru den ekonomiska sidan af saken hittills har utfallit, och att det är ganska klen med de inkomster, som statens jernvägsbyggnader i Norrland lemnat. Vi se nemligen, att bandelen Bräcke—Sollefteå sagda är lemnade en nettobehållning af 0,84 % på byggnadskapitalet; vidare Langsele—Vännäs 1,31 %, Ange—Bollnäs 0,36 %, den mycket omtalade linien Kilafors—Stugsund 0,94 %, Ljusdal—Hudiksvall 2,92 %, Torpshammar—Sundsvall 0,56 %. Vidare upplyses i nämnda statistik, att statens jernvägslinier norr om Storsvik, med undantag af linierna Vännäs—Hällnäs och Mellansel—Ornsköldsvik, lemnade en nettobehållning på byggnadskapitalet af 0,08 %.

Jag kan, då jag ser på dessa siffror, om hvilka jag vågar tro att de äro fullt tillförlitliga, icke förstå, hvad den ärade representanten för Norrland menade, när han nämnde, att det äfven ur ekonomisk synpunkt skulle för staten vara fördelaktigt att fortast möjligt bygga jernväg mellan Boden och riksgränsen.

På grund häraf och på de i öfrigt, såväl under diskussionen som i utskottets betänkande, anförda skäl anhåller jag, herr talman, om bifall till statsutskottets afstyrkande förslag.

Härmed var öfverläggningen i detta ämne slutad. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 15.

*Ang. rätt för
Kongl. Maj:t
att för inköp
af skogsmark
disponera
köpeskillingar-
ne för vissa
kronoegen-
domar.*

Vid fördragning härefter af statsutskottets utlåtande n:o 46, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående rätt för Kongl. Maj:t att för inköp af skogbärande eller till skogsbörd tjenlig mark disponera köpeskillingarna för vissa kronoegendomar, innefattande utskottets hemställan om bifall till hvad Kongl. Maj:t i berörda afseende föreslagit, begärdes ordet af

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet friherre von Essen, som yttrade: Herr talman, mine herrar! Statsutskottet har enhälligt tillstyrkt bifall till Kongl. Maj:ts proposition, och jag har på den grunden anledning antaga, att äfven kammaren skall komma att bifalla densamma. Det är således icke angående sjelfva klämman uti betänkandet, som jag skall tillåta mig nämna några ord, utan det är endast ett uttryck uti motiveringen, hvarpå jag skall anhålla att få fästa kammarens uppmärksamhet.

Uti sista stycket af utskottets betänkande före klämman står det:

»Vid sådant förhållande anser utskottet oegentligt, att äfven dessa marker, såsom nu eger rum, äro ställda under skogsstatens förvaltning; utan synas desamma, der de ej äro af allt för ringa areal och betydelse eller för annat skogsstatens behof användbara, lämpligen böra förvaltas på enahanda sätt som statsverkets öfriga jordbruksfastigheter, så att de, under uppsigt af domänintendenterna, varda i afseende å utarrendering m. m. likställda med öfriga jordbruksdomäner.»

Om nu denna motivering skulle af Riksdagen antagas, blefve följden den, att Kongl. Maj:ts förordning angående utarrendering af kronans egendom af år 1882 skulle komma att tillämpas, d. v. s. arrendeuppskattning skulle ske, auktioner på 20 år för rättas, och borgen eller annan säkerhet ställas af arrendator. Hitills har beträffande de egendom, som inköpts för att erhålla skogskomplexer, tillämpats 1866 års skogsordning, hvilken bestämmer, att kronoparkerna skola stå under skogsstatens förvaltning, och således har utarrendering fått ske utan iakttagande af de formaliteter, som jag nyss nämnde. Men jag ber dock att få tillägga, att redan nu i de flesta fall vederbörande domänintendent fått i uppdrag att uppgöra förslag till utarrenderingen och bidra vid kontraktets uppgörande.

Nu är det visserligen sant, att utskottet säger, att de mindre områdena icke skulle förvaltas, såsom jag nyss nämnde, efter 1882 års förordning angående utarrendering af kronans egendomar, utan att de fortfarande skulle stå under skogsstatens vård, men deremot får jag anmärka, att, när det förekommit inköp af större skogsareal, det följt med en mängd torpare, hvilka måste fullgöra sina arbetskyldigheter för att kunna betala sina arrenden. Finge de direkt efter köpet skyldighet att i kontant erlägga arrenden, så skulle de säkerligen icke kunna utgöra dem. Nu är det vanligt, att de få fullgöra sina skyldigheter in natura, hvilket ju går lätt för sig, då det förekommer en mängd arbeten, såsom t. ex. kolning, vedhuggning och dylikt, som dessa torpare kunna användas till. När man lyckas få köpa skogskomplexer, så är det oundvikligt att i de flesta fall äfven taga jordegendomar med. Detta kan möjligen klandras, men det är oundvikligt. — Sådana köp hafva emellertid klandrats, och speciellt vill jag framhålla ett köp, som jag anser vara så viktigt och så fördelaktigt, att jag ber att särskildt få uppehålla mig vid detsamma.

Ang. rätt för Kongl. Maj:t att för inköp af skogsmark disponera köpeskillingarne för vissa kronoegendomar.
(Forts.)

Det är Stjernarps fideikommiss i Hallands län. Der har icke funnits någon skog på många hundra år, ty den är till största delen afrörd, men efter hvad jag erfarit genom Konungens befallningshafvande, så har man utsigt att få denna kronopark förstora med åtskilliga tusen tunnland sådan jord, som just bör vara lämplig för staten att derpå drifva kultur. Men med köpet följde också en hel by, som heter Tönnersjö, hvilken innehåller 330 hektar åkerjord. Denna jord är visserligen dålig — jag medgifver det gerna — och gifver låga arrenden, men den kan måhända användas till skogsbröd.

Om nu utskottets motivering ginge igenom, så skulle denna by ställas under den kontroll, som bestämmes uti 1882 års arrendelag, och hela köpet skulle, om dessa bestämmelser varit gällande vid köpets afslutande, kunnat rent af blifva omintetgjordt, ty säljaren, som var fideikommissarie, kunde icke sälja med vilkor att alla innehafvare af hemmanen skulle få uppsägas genast och nya sättas i stället mot erläggande af kontanta arrenden. Det är nemligen vanligt, att samma vilkor, som gäلت förut, fortfarande få gälla, sedan hemmanen kommit under statens vård, d. v. s. att innehafvarne hafva skyldighet att fullgöra vissa naturaprestationer.

Jag har tagit mig friheten omnämna detta exempel, och jag skulle kunna uppräknat fem eller sex till, om än icke så i ögonen fallande.

Det är detta skäl, som talar för att jag för min del icke kan finna, att denna motivering skulle vara lämplig och underlätta köp af större komplexer, utan snarare tror jag, att den skulle komma att motverka köpen. I öfrigt har jag icke något emot sjelfva saken.

Med anledning af det af mig nu omnämnda förhållande har också inom Första Kammaran framstälts ett förslag till ändring af denna motivering. Min ställning till Andra Kammaran gifver mig icke rätt att göra något yrkande om ett sådant förslags an-

Ang. rätt för
Kongl. Maj:t
att för inköp
af skogsmark
disponera
köpeskillingar
ne för vissa
kronoegen-
domar.
(Forts.)

tagande, men kammaren torde likväl tillåta mig att uppläsa det-
samman, sadant det blifvit formuleradt i Första Kammaren.

I stället för den af mig nyss upplästa, af utskottet formule-
rade motivering, som börjar med orden: »vid sadant förhållande»,
har uti Första Kammaren en så lydande motivering antagits: »vid
förvaltningen af dessa marker synes emellertid ej böra lemnas
obegagnad den sakkunskap, som star domänstyrelsen till buds hos
de i orterna anstälde domänintendenterna. hvarför domänstyrelsen,
der större jordbruk finnes vid egendom, som för skogsväsendets
räkning inköpts, torde såväl vid uppskattning för utarrendering
som vid handhafvandet af uppsigten å jordbrukets förvaltning böra
anlita vederbörande domänintendent».

Det är gifvet, att, da Första Kammaren antagit detta och
Andra Kammaren måhända kommer att antaga utskottets motive-
ring, en sammanjemkning af de båda meningarna kan komma till
stand, och det kunde ju hända, att den af mig upplästa motive-
ringen kan tillfredsställa båda parterna. Jag har endast velat
nämna detta och de skäl, som tala för antagande af den utaf
Första Kammaren formulerade motivering.

Vidare anförde:

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman, mine herrar!
Den rätt, som Kongl. Maj:t begär i denna proposition, att få
använda köpeskillingarna för försalda kronoegendomar, inskränker
sig endast till sådana egendomar, hvilka i arrende lemna mel-
lan 200 och 500 kronor och äro belägna i de södra delarne
af riket, d. v. s. icke i Norrland. Gäller det kronoegendo-
mar, som betinga under 200 kr. i arrende, samt de, som betinga
mellan 200 och 500 kr. och äro belägna i Norrland, så har Kongl.
Maj:t rätt att använda köpeskillingarna för det ändamål, som i
propositionen innehålles. Då Riksdagen år 1888 beslöt medgifva
försäljning af sadana söder om Norrland belägna kronoegendomar,
hvilka i arrende lemna 200 t. o. m. 500 kr., så anförde Riksdagen
i den skrifvelse, som afläts den 16 maj 1889, i fråga om disposi-
tionen af köpeskillingarna, att »Riksdagen ansett sig böra sättas
i tillfälle att bilda sig ett omdöme om sättet för inköpen af skog-
bärande eller till skogsbörd tjenlig mark, samt att, på det en så-
dan pröfning periodvis måtte kunna ega rum, Riksdagen funnit
sig böra lemna Kongl. Maj:t dispositionsrätt öfver de ifrågavarande
medlen för tre år i sänder». Men da Riksdagen endast för 3 år
tillstyrkt den begärda dispositionsrätten, så är det naturligt, att
statsutskottet och inkomstafdelningen i första hand har på sin
lott att, da en sådan period utlöper, pröfva dessa förhållanden.
Statsutskottet och inkomstafdelningen hafva nu pröfvat dessa för-
hållanden och funnit, att man köpt icke blott skogskomplexer, utan
äfven stora, så att säga, jordbruksdomäner; och da så skett, utan
väl icke afdelningen underlåta att göra en sådan motivering vid
beviljandet af den kongl. propositionen, som här är anförd. Ty

det förefaller mig mycket underligt, att egendomar, sådana som t. ex. Granvik i Skaraborgs län — afdelningen har icke kunnat få reda på, huru stort arrendebelopp betalats för dess åkerjord — och Stjernarp, som har 660 tunnland åker, skulle förvaltas af skogsstyrelsen och icke lyda under den lokala domänförvaltningen. Att en jägmästare skall hafva öfverinseendet öfver dessa stora egendomar, och den lokala domänförvaltningen icke hafva något dermed att göra, det är en oegentlighet, som icke borde lemnas oanmärkt.

Nu säges det, att om denna motivering skulle inflyta i Riksdagens skrivelse, så skulle det blifva omöjligt för skogsstyrelsen att förvalta dessa egendomar så, som det är för skogsstyrelsen behöfligt. Men jag kan icke finna, att motiveringen kan lägga något hinder i vägen dertill. Ty det heter: »Vid sådant förhållande anser utskottet oegentligt, att äfven dessa marker, såsom nu eger rum, äro ställda under skogsstatens förvaltning; utan synas desamma, *der de ej äro af allt för ringa areal och betydelse eller för annat skogsstatens behof användbara*, lämpligen böra förvaltas» etc.

I händelse således skogsstyrelsen finner, att de äro användbara eller icke af någon större beskaffenhet eller innehåll, så må de användas för skogsstyrelsens behof. Men beträffande så stora egendomar, som jag nu nämnde, har statsutskottet menat, att den lokala domänförvaltningen skulle få den i sin hand såväl som öfriga domäner.

I den kongl. propositionen upplyses om, att det icke är någon liten fråga, som här afses. Ty de egendomar, som afses, hafva ett försäljningsvärde af icke mindre än 19 millioner kr. Häraf har redan i köpeskilling erhållits 4,828,000 kr. eller närmare 5 millioner; och så återstå egendomar för omkring 14,000,000 kr., som skola försäljas. När nu utskottet har funnit, att icke endast skogbärande mark inköpes, utan äfven jordbruksegendomar, så har utskottet icke velat klandra domänstyrelsen för dessa inköp; ty det lär icke vara möjligt att inköpa enbart skogsmark, utan att en och annan jordbruksdomän åtföljer skogsarealen. Men på samma gång statsutskottet icke velat klandra detta, så har utskottet velat uttala såsom sin mening, att dessa egendomar borde förvaltas på enahanda sätt, som i lagen är föreskrifvet beträffande öfriga kronodomäner. Skall det få tillgå hädanefter som hittills, så är det ju naturligt, att de 1,042 hemman, som hädanefter försäljas, kunna anses endast blifva öfverflyttade på skogsstyrelsens förvaltning, d. v. s. den lokala förvaltningen får icke med dem att göra, utan endast jägmästarna, hvar och en i sitt revir; och det är icke att rekommendera.

Jag tror, att skogsstyrelsen skall reda sig mycket godt med en sådan motivering som denna. Ty något annat har statsutskottet icke velat inlägga i sin motivering, än att, när egendomar icke äro af allt för ringa areal och betydelse eller för skogsstatens behof användbara, de då skola ställas under den lokala förvaltningen.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Ang. rätt för Kongl. Maj:t att för inköp af skogsmark disponera köpeskillingarne för vissa kronoegendomar.
(Forts.)

Ang. rätt för
Kongl. Maj:t
att för inköp
af skogsmark
disponera
köpeskillingar-
ne för vissa
kronoegen-
domar.
(Forts.)

Herr Andersson i Nöbbelöf: Herr talman! Den föregående talaren har ganska tydligt redogjort för utskottets åsigt i förevarande fråga. Säsom herrarne finna af betänkandet, inköpas ganska betydliga egendomar till kronoparker med stor åkerareal; och det har icke kunnat undgå utskottet, att det är olämpligt, att dessa ställas under skogsstyrelsens förvaltning, emedan utskottet anser, att de borde ställas under den lokala jordbruksförvaltningen liksom öfriga jordbruksdomäner. Det är nemligen så, att det icke endast är fråga om det oegentliga i att en skogsstyrelse skall förvalta dessa stora jordbruksegendomar, utan det synes äfven vara oegentligt, att dessa medel, som nu komma att inflyta af dessa stora egendomar, i stället för att öfvergå till statsverket, såsom vid öfriga domäner, gå till skogsstyrelsen och användas för skogsförvaltningens räkning. Det synes oegentligt, att, när staten försäljer jordbruksegendomar och sedan köper in andra igen, de medel, som inflyta härifrån, gå till annat ändamål än medlen från de förra egendomarne. Detta är anledningen till att utskottet motiverat sitt utlåtande som skett.

Nu har Första Kammaren fattat ett annat beslut, hvilket jag för min del icke vill biträda. Ty jag kan väl förstå, att det är lättare för domänstyrelsen att reda sig med ett dylikt förslag; men den oegentligheten står dock kvar, att inkomsterna gå till sådant, dit de icke borde gå. Jag tror nog, att domänstyrelsen skulle kunna reda sig med utskottets förslag. Det har aldrig varit utskottets mening, att de mindre egendomarne skulle på något sätt ryckas från skogsförvaltningen. Ty det är tydligen bäst, att de skötas af skogsstyrelsen, som har jägmästare samt folk o. s. v., lämpliga för deras skötsel, och det är på samma gång nyttigt, att torparne få arbete o. d. på kronoparkerna; så att utskottet fann det naturligt, att dessa egendomar borde skötas och förvaltas af skogsstyrelsen. Men med afseende på de stora jordkomplexerna ville utskottet icke vara med om, att de skulle förvaltas på det sättet.

Jag tror, att, om kammaren bifaller utskottets förslag, en sammanjemkning skall komma till stånd, som nog skall kunna tillgodose både Första och Andra Kammarens intressen i detta fall; och jag tror också, att domänstyrelsen skall blifva nöjd med ett sådant beslut. Jag skall för min del be att få yrka bifall till utskottets förslag, sådant det förefinnes.

Herr Petersson i Runtorp: Herr grefve och talman, mine herrar! Jag har icke varit i tillfälle att inom afdelningen sätta mig närmare in i denna fråga. Men efter hvad jag hört under diskussionen, vill det förefalla mig lämpligt, om staten åter försälde inegor på sådana egendomar, som den kommit i tillfälle att köpa. Jag finner det helt naturligt, att vid inköp af en egendom man får lof att köpa *hela* egendomen; men jag tycker att det icke vore omöjligt, att man gjorde en särskild afdelning och, om jag så får säga, särskilda hemman af inegorna och försälde dem på samma

sätt som andra statens egendomar. Skulle det nu icke ligga i regeringens magt att kunna göra detta med de bestämmelser som finnas, så vore det väl icke svårt att utverka en sådan rätt af Riksdagen. Derigenom skulle man kunna tillgodose två ändamål, dels att staten finge skogsareal, som den vill hafva, dels att den finge jordegendom att försälja.

Det har blott fallit mig in, att man skulle kunna lösa frågan på det sättet. Men jag kan icke göra något yrkande i det afseendet, emedan jag icke är inne i frågan. För närvarande tror jag, att det går an att bifalla utskottets förslag.

Ang. rätt för Kongl. Maj:t att för inköp af skogsmark disponera köpeskillingar-ne för vissa kronoegendomar.
(Forts.)

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet friherre von Essen: Jag har icke satt i fråga, att Andra Kammaren skulle göra någon ändring i utskottets förslag. Jag har endast ansett mig böra omtala, huru frågan behandlats i Första Kammaren, samt de skäl, som tala derför. Jag tror nog, i likhet med en föregående talare, att en sammanjemkning kan göras, som kan tillfredsställa båda kamrarna.

Hvad det beträffar, som han framkastade och som kanske i hög grad lärer vara anledningen till motiveringen i utskottets betänkande, nemligen att arrendemedel borde vara arrendemedel och skogsmedel borde vara skogsmedel, så har han ju alldeles rätt deri. I bokföringsväg är den anmärkningen riktig. Dock ber jag att få erinra derom, att genom jordbruksarealers försäljning öfvergå dessa arrendemedel till att blifva skogsmedel så småningom allt mer och mer, men ingalunda så, att de medlen användas blott till skogsväsendets ändamål *fritt*; utan det finnes noggrant bestämda anslag till skogsväsendets ändamål, och domänstyrelsen har icke större rätt att använda dessa medel än andra medel, och den får redovisa för dem.

Anledningen till att jag tillätit mig att å nyo besvära kammaren var den siste talarens yttrande, hvilken framstälde ett förslag, som fallit honom i sinnet, om jag fattade honom rätt, just nu. Det förslaget har jag länge haft i tankarne. Det fordras dertill en särskild proposition till Riksdagen; och den vägen skall jag nog en gång beträda. Ty det har jag ansett för det enda rigtiga, att när man fått en större jordbruksareal vid inköp af skog, så är det önskvärdt att få sälja sådan jord, när den kan säljas utan förlust eller t. o. m. med vinst. Det gläder mig derför, att ett sådant förslag framkastats här. Det stöder mig endast i den förhoppningen, att Riksdagen framdeles kommer att gå in på ett sådant förslag.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad. Utskottets hemställen bifölls.

§ 16.

Föredrogos, hvart för sig, och biföllos statsutskottets utlåtanden:

n:o 47, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af rätt till bearbetande af apatitförekomster; och

n:o 48, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af jord från Alnarps kungsgård underlydande gatehusen n:is 12, 13 och 14 Lomma i Lomma församling af Malmöhus län.

§ 17.

Om skyldighet för svensk domstol att upptaga sjöförklaring m. m. angående fartyg från annat land än Sverige eller Norge.

Skedde föredragning af lagutskottets utlåtande n:o 49, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om skyldighet för svensk domstol att upptaga sjöförklaring och verkställa undersökning angående sjöolycka, som drabbat fartyg från annat land än Sverige eller Norge.

Kongl. Maj:t hade till Riksdagen aflåtit följande proposition, n:o 52:

Med öfverlemnande af statsrådets och högsta domstolens i ärendet förda protokoll, vill Kongl. Maj:t härigenom, jemlikt 87 § regeringsformen, föreslå Riksdagen att antaga följande förslag till

Lag

om skyldighet för svensk domstol att upptaga sjöförklaring och verkställa undersökning angående sjöolycka, som drabbat fartyg från annat land än Sverige eller Norge.

Härigenom förordnas som följer:

§ 1.

Anmäler sig vid svensk domstol, som är behörig att upptaga sjöförklaring, befälhafvare å fartyg, som ej är svenskt eller norskt, till afläggande af sådan förklaring, vare rätten pliktig att, i den ordning sjölagen stadgar, upptaga förklaringen.

§ 2.

Konungen eger efter aftal med främmande stat och under förutsättning af ömsesidighet förordna, att jemväl sådan undersökning, som i 317 § sjölagen omförmäles, skall af rätten verkställas med afseende å olycka, som drabbat fartyg, hvarom i § 1 är stadgadt, samt att protokoll öfver undersökningen varder, sedan densamma afslutats, till utrikesdepartementet insändt.

Utskottet hemställde, att denna proposition måtte af Riksdagen antagas.

Herr Björck begärde ordet och yttrade: Sjölagen omnämner i § 40 de fall, i hvilka sjöförklaring skall afgifvas. Sjöförklaringen inskränker sig numera icke till blott en vanlig inprotokollering, utan proceduren är ganska vidlyftig. Sedan det blifvit bestämdt, att rätten skall upptaga sjöförklaring, skall offentlig kungörelse utfärdas om rättens sammanträde. Till detta skola kallas samtliga vederbörande, icke allenast fartygsbefälhafvaren och besättningen, utan alla, som kunna hafva i saken del, och alla, som anses kunna lemna upplysningar af värde. Inför domstolen skall hvarje person särskildt höras, och rätten skall särskildt tillspörja hvar och en, så att man kan få reda på hvad han erfarit. Äfven få berättelserna med ed bekräftas.

Om skyldighet för svensk domstol att upptaga sjöförklaring m. m. angående fartyg från annat land än Sverige eller Norge.
(Forts.)

Då svårare olycka inträffat, skall det dessutom ske en ännu noggrannare undersökning. Sjöförklaringen, som eljest är af mera civil natur, antager då mera formen af ett inquisitoriskt polisförhör, och allmänne åklagaren skall då också kallas att vid sammanträdet vara tillstädes.

Nu förutsätter vår sjölag icke i allmänhet, att sjöförklaring må inför svensk domstol afgifvas af annan än befälhafvare på svenska fartyg. Befälhafvare å utländska fartyg äro hänvisade att afgifva sjöförklaring inför vederbörande konsul. Jag antager, att den omständigheten, att det icke är i sjölagen medgifvet eller åtminstone icke bestämdt stadgadt, att sjöförklaring af befälhafvare på utländskt fartyg får upptagas vid svensk domstol, härleder sig deraf, att den utländska sjölagstiftningen i allmänhet medgifver, att befälhafvare får å utrikes ort afgifva sjöförklaring inför vederbörande konsul.

Det har emellertid visat sig, att den danska sjölagen icke medgifver något sådant, och följderna har blifvit den, att befälhafvare på danska fartyg hafva med sjölagen i hand enträget anhållit att få afgifva sjöförklaring inför svensk domstol. Med hänsyn till den svenska sjölagens anda och mening har denna begäran icke kunnat af domstolarne villfaras, hvadan rederierna vändt sig till den danska regeringen, som å sin sida vändt sig till den svenska regeringen med begäran om ändring härutinnan, hvilket åter förändradt den nu föreliggande kongl. propositionen.

Nu skulle man hafva trott, att det för närvarande kunde hafva varit nog, om enhet blifvit ävägabragt mellan de tre nordiska ländernas lagstiftning i detta afseende. Men Kongl. Maj:t har ansett lämpligt att nu på en gång söka åstadkomma skyldighet för svensk domstol att upptaga sjöförklaring af befälhafvare på hvilket utländskt fartyg som helst.

Jag haller emellertid före, att det i allmänhet är i utländsk sjölagstiftning medgifvet att på utländsk ort få afgifva sjöförklaring inför konsul. Huru skulle det då blifva, om denna 1 § antoges oförändrad? Jo. följderna blefve den, att, oaktadt medgifvande af sjöförklaring inför konsul, konsulerna komme att hänskjuta sjöförklaringarna till den svenska domstolen, hvarigenom åter komme att alldeles opakalladt uppstå icke oväsentligt ökade göromål för dom-

Om skyldighet för svensk domstol att upptaga sjöförklaring m. m. angående fartyg från annat land än Sverige eller Norge.

(Forts.)

stolarne och icke obetydligt ökade kostnader för statsverket, ty de sakkunniga, som biträda rätten, och de personer, som inkallas för meddelande af upplysningar, äro berättigade till ersättning af allmänna medel.

Men det värsta af allt är, att man icke har någon garanti för att befälhafvare på svenska fartyg få på utrikes ort afgifva sina sjöförklaringar inför domstol. Herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet har visserligen i sitt anförande till statsrådsprotokollet sagt, att främmande länders lagstiftning i allmänhet icke lägger hinder i vägen för att vid dervarande domstolar aflägga sjöförklaring. Ja, det kan ju hända, att lagstiftningen icke lägger bestämt hinder i vägen därför, men det finnes icke heller någon garanti för att så skall ske, med mindre sådan skyldighet blir i lag stadgad. Jag föreställer mig därför, att om paragrafen komme att antagas, sasom den nu är föreslagen, så skulle följden deraf blifva den, att när en svensk fartygsbefälhafvare i utlandet ville inför domstol afgifva sjöförklaring, så skulle domstolen neka att upptaga den, alldeles som vi nu göra beträffande utländska fartyg. Och de utländska domstolarne skulle så mycket hellre kunna göra det, som i var svenska sjölag finnes medgifvande för svensk fartygsbefälhafvare att på utrikes ort afgifva sjöförklaring inför konsul.

Det är för att åstadkomma sådan ömsesidighet med utlandet, som jag för min del tycker, att i 1 § borde göras ett nödigt tillägg i detta afseende. Jag föreställer mig, att detta skulle kunna ske genom att tillägga orden: »för så vidt som ömsesidighet härutinnan är gällande i vederbörande utländsk lag eller författning.»

I sadant fall skulle man erhålla full reciprocitet. Skall deremot den utländska domstolen icke på grund af laglig skyldighet, utan af grace upptaga sjöförklaringen, så fruktar jag, att det kommer att blifva så dyrt, att den svenske fartygsbefälhafvaren icke kunde begagna sig deraf.

Mot § 2 har jag ingenting att anmärka. Skulle lagförslaget antagas med det tillägg, som jag beträffande § 1 föreslagit, och § 2 godkännas oförändrad, så blefve antagligen följden den, att utländske fartygsbefälhafvare i vanliga fall komme att fortfarande afgifva sina sjöförklaringar inför konsul, men att deremot vid svarare olycka, och då efter aftal med främmande magter ömsesidighet ernatts, sjöförklaringen komme att ske inför domstol.

När nu enligt vår sjölag sjöförklaringen utgör en rättshandling, hvarpa man savidt möjligt bör kunna lita, och fördenskull medför ganska betydliga göromål för domstolen och icke oväsentliga kostnader för statsverket, så är det väl en billig begäran, att det skall finnas en bestämd garanti för oss, att vi på utländsk ort komma i åtnjutande af samma fördelar.

På dessa skäl får jag yrka, att förslaget måtte på det sätt bifallas, att till § 1 göres det tillägg, jag förut nämnt, så att paragrafen erhåller följande lydelse:

»Anmäler sig vid svensk domstol, som är behörig att upptaga sjöförklaring, befälhafvare a fartyg, som ej är svenskt eller norskt,

till afläggande af sådan förklaring, vare rätten pliktig att, i den ordning sjölagen stadgar, upptaga förklaringen, för så vidt som ömsesidighet härutinnan är gällande i vederbörande utländsk lag eller författning.»

Herrar *Zetterstrand* och *Wellander* förklarade sig instämma med herr *Björck*.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet *Östergren* anförde: Det föreliggande lagförslaget har blifvit föranledt deraf, att några rådstufvurätter inom Sverige, efter det den nya sjölagen utkom, vägrat upptaga sjöförklaringar, som begärts af skeppare på utländska fartyg.

Den nya sjölagen innehåller lika litet som den gamla något stadgande i detta ämne, men det har i alla tider hos oss följts den praxis, att sjöförklaringar upptagits äfven för främmande fartyg. Och dertill finnes så mycket mera skäl, som det icke är allenast utländingars rätt, som i dylika fall är beroende af sjöförklaringen, utan vanligen äfven inländska personers. Ofta är nemligen lastegaren en svensk, fastän lasten kommer på ett utländskt fartyg, som föres af utländsk kaptän. Detta är i allmänhet fallet, då sjöolyckan inträffat i våra farvatten, och det är väl vanligen i sådana fall som sjöförklaring här begäres.

Samma praxis, som tillämpats här i Sverige, har, enligt hvad jag vet, tillämpats i alla andra länder. Det har icke fallit utländska domstolar in att vägra svenska skeppare att inför dem afgifva sjöförklaringar. Först sedan vår nya sjölag utkommit och det deri stadgats om vidlyftigare undersökning i händelse af större olyckor, har det fallit svenska domstolar in att vägra upptagande af sjöförklaringar och på grund af klagomål, som framstälts, har det nu ansetts nödigt att utfärda en särskild lag, som anbefaller sjöförklaringars upptagande för fartyg af främmande nationalitet.

Att till 1 § göra det tillägg, som föreslogs af den förre tälaren, tror jag icke vore lämpligt. Ett sådant tillägg förutsätter underhandlingar med alla främmande länder för att få ömsesidighet i det ifrågavarande afseendet i lag stadgad, och sådana underhandlingar synas mig vid det af mig omnämnda förhållandet, att man ännu aldrig försport, att det i utlandet vägrats svensk skeppare att vid domstol afgifva den vanliga sjöförklaringen, icke vara nödiga.

Jag tillåter mig till slut fästa kammarens uppmärksamhet på, att hvarken högsta domstolen eller lagutskottet haft något att erinra mot föreliggande lagförslag.

Herr *Melin*: Herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet har redan uttalat samma mening, som den jag har i denna fråga, nemligen att det skulle vara obilligt att i detta fall neka sitt bifall till K. Maj:ts föreliggande proposition. Det är icke blott utländingars intressen, som här är fråga om att bevaka, utan

Om skyldighet för svensk domstol att upptaga sjöförklaring m. m. angående fartyg från annat land än Sverige eller Norge.
(Forts.)

Om skyldighet för svensk domstol att upptaga sjöförklaring m. m. angående fartyg från annat land än Sverige eller Norge.

äfven svenska lastegares och assuradörers; och den omständigheten, att förslagets antagande skulle komma att medföra extra göromål för en eller annan rådstufvurätt, synes mig icke innebära giltig anledning för att icke antaga ett förslag, som tydligt kommer att lända oss till nytta.

Jag skall emellertid icke längre upptaga kammarens tid, utan vill endast säga, att jag tror att det skulle vara klokt, om kammaren ville biträda det förslag, som här föreligger.

(Forts.)

Herr Björck: Det är visserligen sant, att hvarken den gamla eller den nya sjölagen förbjuder främmande fartygsbefälhafvares sjöförklarings upptagande vid domstol; men det är att märka dels att då detta efter den gamla sjölagen egde rum, så inskränkte man sig till att endast inprotokollera sjeliva handlingen och dels att, sedan den nya sjölagen började tillämpas, utländska befälhafvare, utom danska, icke i allmänhet payrkat att sjöförklaring skulle upptagas inför domstol. Sedan de nemligen fått upplysning om att domstolarne för sin del ansett att den nya sjölagen icke medgäfvade ett dylikt upptagande, så hafva de afstått från att yrka derpå, så mycket hellre, som de under sådana förhållanden kunde få afgifva sina sjöförklaringar inför vederbörande konsul. I utländska sjölagstiftningen är det i allmänhet medgifvet att man får aflägga sin sjöförklaring inför konsulu. Meningen med det förslag, som jag afgifvit, är icke att det skulle inledas underhandlingar med främmande magter angående denna fråga, utan meningen är den, att svenska domstolar skulle vara skyldiga att upptaga sjöförklaring af utländska fartygsbefälhafvare, såvidt det i utländsk lagstiftning funnes motsvarande stadgande, att svenska fartygsbefälhafvare å utländsk ort der finge afgifva sin sjöförklaring inför domstol.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet Östergren: Med anledning af den siste talarens yttrande anser jag mig böra upplysa, att det icke, såsom han sade, endast varit danska fartygsbefälhafvare, som fordrat att få afgifva sjöförklaring inför domstol här i Sverige. Under sistlidet års sommar ha nemligen flere skeppare från andra länder begärt sjöförklaring; och jag erinrar mig särskildt, att Stockholms rådstufvurätt vägrat upptaga sjöförklaring beträffande ett fartyg, kommande från Amerika, fördrt af norskt befäl, och detta fastän sjöförklaringsens afgifvande var begärdt af en svensk egare till lasten.

Herr von Krusenstjerna: Att på rak arm antaga en förändrad redaktion af ett lagstadgande, kan väl icke gerna komma i fråga, utan den enda utvägen för att få den ifrågasatta förändringen genomförd vore väl då att återremittera ärendet till utskottet. Då emellertid förslaget i oförändradt skick antagits af medkammaren och med afseende å de skäl, som herr statsrådet och

chefen för justitiedepartementet nu anført, hemställer jag till kammaren, om det kan vara skäl att för den ifrågasatta ändringen äfventyra, att hela förslaget, som blifvit föranledt af framställningar i ärendet från Danmark, skulle falla. Jag tillåter mig därför hemställa om bifall till lagutskottets förslag oförändradt.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, samt propositioner af herr talmannen gifvits å de båda olika yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 18.

Slutligen föredrogs Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande n:o 17, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning rörande bolags förvärf af jordegendom i vissa delar af landet m. m.

Om utredning rörande bolags förvärf af jordegendom i vissa delar af landet m. m.

Med tillstyrkande af berörda, af herr *V. Vahlén* inom Andra Kammaren afgifna motion, n:o 155, i hvilken tolf af kammarens öfriga ledamöter instämt, hemställde utskottet i detta utlåtande:

att Andra Kammaren ville för sin del besluta, att Riksdagen må hos Konungen anhålla, det ville Kongl. Maj:t låta infordra och för Riksdagen framlägga uppgift på den jordbruksfastighet, som af bolag eges i de delar af vårt land, der skogsafverkning i mer betydande utsträckning förekommer, äfvensom statistiska uppgifter, utvisande tillväxten af denna bolagsegendom och den sjelfegande jordbrukareklassens deraf orsakade förminskning; samt att Kongl. Maj:t ville, för så vidt de inhemtade upplysningarna sådant föranleda, för Riksdagen föreslå de åtgärder, som för bibehållande af en sjelfegande jordbrukarebefolkning i samma trakter kunna anses af förhållandena påkallade.

Efter uppläsande häraf anförde:

Herr Dahlberg: Jag skall genast från början tillkännagifva, att det alldeles icke är min mening att yrka afslag å utskottets hemställan. Min afsigt är deremot att uttala mina betänkligheter, huruvida utskottets hemställan, i den form densamma föreligger, verkligen kan föranleda till någon åtgärd. Utskottet har nemligen hemställt, »att Riksdagen må hos Konungen anhålla, det ville Kongl. Maj:t låta infordra och för Riksdagen framlägga uppgift på den jordbruksfastighet, som af bolag eges i de delar af vårt land, der skogsafverkning i mer betydande utsträckning förekommer». Här möter då först den frågan: hvad menar utskottet med bolag? Jag föreställer mig, att utskottet närmast har tänkt på de inom Norrland befintliga stora trävarubolagen. Men då hade detta bort tydligare och bestämdare uttryckas. Som det är herrarne bekant, hafva flertalet af trävarubolagen af Kongl. Maj:t fastställda bolagsordningar. Men det finnes äfven andra bolag, som i stor utsträck-

Om utredning ning drifva sågverksrörelse, men med solidarisk ansvarighet. Så rörande bolags t. ex. är detta fallet med ett af de största sågverken i närheten förvärf af jordegendom i af Sundsvall. Frågan är, om utskottet afsett ett sådant bolag vissa delar af eller icke.

landet m. m.

(Forts.)

Vidare finnes det en stor del enskilda handelsfirmor, som ofta drifva sågverksrörelse i lika stor utsträckning som många »bolag». Är det meningen, att Kongl. Maj:t skall låta verkställa utredning jemväl beträffande dessa handelsfirmor? Om så icke är förhållandet, så förmodar jag, att det af utskottet åsyftade ändamålet knappast kan ernås.

Utskottet har utan tvifvel velat från Kongl. Maj:t få en utförlig utredning, i hvad mån skogsegendomarne kommit i spekulantens händer. Detta har emellertid utskottet alldeles icke antydtt i sin hemställan. Då föreställer jag mig, att, om kammaren bifaller utskottets framställning och denna framställning sedermera blir af medkammaren bifallen — något, som för öfrigt kan vara ganska ovisst — Kongl. Maj:t skall komma i en ganska stor förlägenhet, då Kongl. Maj:t skall taga reda på hvilka bolag utskottet menar, äfvensom i fråga om att bedöma i hvilken utsträckning undersökningen bör göras.

Utskottet säger, att utskottet önskar erhålla uppgift på den jordbruksfastighet, som af bolag eges i de de delar af vårt land, der skogsafverkning i mer betydande utsträckning förekommer. Hvad vill nu detta uttryck »Skogsafverkning till mer betydande utsträckning» säga? Allting är relativt. Om jag icke alltför mycket misstager mig, så förekommer en, relativt taget, högst betydlig skogsafverkning flerstädes i södra och mellersta Sverige, och jag vågar bestämdt påstå, att denna afverkning, relativt taget, är vida större än på de flesta platser i Norrland. Är det nu utskottets mening, att Kongl. Maj:t skall utsträcka sina forskningar äfven till dessa trakter i sydliga och mellersta Sverige? Detta framgår icke med bestämdhet ur utskottets utlåtande.

Jag anser, att om det åsyftade ändamålet skall kunna vinnas, så borde framställningen göras i en uti väsentlig grad modifierad form; men jag skall för min del naturligtvis icke framställa något yrkande.

Herr Norberg: Herr grefve och talman, mine herrar! Jag har instämt i föreliggande motion, som utan gensägelse berör den för vårt fosterland i allmänhet och hela Norrland i synnerhet viktigaste frågan för dagen, emedan jag anser ett skrifvelseförslag af sådan art, som det i motionen framställda, vara det enda, som under nuvarande förhållanden har någon utsigt till framgång. För norrlandingar, hvilkas omdöme ej omtöcknats af personliga intressen, och hvilka haft tillfälle att iakttaga den missriktade utvecklingen af trävarurörelsen och dermed sammanhängande förhållanden, torde ej någon speciel utredning vara af nöden, åtminstone för att bilda sig en uppfattning om verkningarna af trävarubolagens och de enskilda firmornas framfart. För dem, som, snart sagdt, dagligen

haft tillfälle iakttaga skogarnes sköflande — icke blott afverkning af allt afverkningsbart virke till de lägst möjliga dimensioner, utan äfven ungskogens ödeläggande i samband med afverkningen och det oförsvarliga nedfallandet af de viktiga skyddsskogarne ända upp till de kala fjellen —; för den, som sett sjelfegande bönder inom hela byar, för att icke säga hela socknar och, snart sagdt, halfva län förvandlas till osjelfständiga bolagsarrendatorer, inhysingar eller proletärer; sett, huru modernäringen vanvårdats på bolagshemmanen till den grad, att de ej sällan öfvergått till ödesmål; för den, som bevittnat de ännu bedröfligare härjningarna inom det moraliska området, hvilka, så väl direkt som indirekt äro en följd af trävarubolagens framfart: — å ena sidan lismande kryperi och falhet för neslig vinnings skull och å andra sidan växande missnöje och deraf alstrade försök att medelst processer och andra mer eller mindre förkastliga medel återbörda något af den egendom, som frånlurats befolkningen genom ej sällan mycket förkastliga medel samt den modlöshet, som bemäktigat sig den bättre delen af befolkningen; för den, säger jag, som varit ett lefvande vittne till allt detta och som ser, huru denna olyckliga omhvälfning drager fram med ökad hastighet och styrka, hotande att förvandla hela Norrland till ett Irland, kan näppeligen någon utredning vara af nöden för att öfvertyga honom om nödvändigheten af de lagstiftande myndigheternas snara och kraftiga ingripande för att åtminstone rädda något undan förödelsen och, om möjligt, leda utvecklingens gång inom Norrland i ett annat hjulspår, i en annan riktning, som må leda till återställandet och betryggandet af en burgen och sjelfständig jordbrukarebefolkning, den enda säkra grundvalen för fosterlandets sanna lycka och välgång.

Men jag kan, som sagdt, vara med om en skrifvelse till regeringen i sådant syfte som motionen afser, bland annat för att representanterna i Riksdagen från andra delar än Norrland må erhålla en allsidig uppfattning af ställningen och deraf kunna sluta till hvad deras pligt och fosterlandets väl bjuder — förutsett nemligen, att denna brännande fråga ej — i likhet med frågan om trävarubolagens skyldighet att inom de respektive kommunerna erlägga skatt för virke, som de med afverkningsrätt derstädes afverka — begrafves i någon overksam komité eller förryckes genom en ytlig undersökning, om jag också å andra sidan befarar, att genom den tidsutdrägt, som härigenom kommer att framkallas, trävarubolagen skola genom stegrade ansträngningar hinna slå under sig hvad som ännu återstår af skogshemman och skogsmark inom Norrland.

Det hör ingalunda till undantagen att i Norrland finna hela byar, som ofta nog mot blott en spottstyfver frånlurats bönderna. För att för herrarne visa, till hvilken grad jordbruket, landets modernäring, vanvårdas å dessa trävarupatronernas hemman, skall jag endast nämna, att inom en sådan by, der t. ex. förut föddes minst sextio nötkreatur, etthundra småfäkeatur och 10 hästar, födas nu endast 4 å 5 nötkreatur, ett högst ringa antal småfä-

Om utredning rörande bolags förvärf af jordegendom i vissa delar af landet m. m.
(Forts.)

Om utredning rörande bolags förvärf af jordegendom i vissa delar af landet m. m. kreatur och en eller möjligen två hästar. Då förödelser redan nu hunnit så långt i sin förstörelse, kan man mycket lätt föreställa sig, huru i en ej aflägsen framtid tillståndet skall blifva i Norrland, då, såsom motionären jemväl upplyst, af hemmantalet i till och med större socknar redan nu öfvergått ända till två tredjedelar och kanske mera i trävarubolagens händer, och sålunda hemfallit åt förödelser.

(Forts.)

Man borde dock kunna hoppas, att regering och Riksdag skola inse vådan af att försumma eller på ett lättvindigt sätt behandla en fråga, som har en så djupt ingripande betydelse i fosterlandets väl eller ve. Man behöfver ej vara någon profet för att förutse den kris, som måste uppstå för hela Norrland, för hela riket, då skogstillgången blifvit uttömd, jordbruket vanvårdadt, och endast några storkapitalister å ena sidan och osjelfständiga arrendatorer eller proletärer å den andra återstå . . . .

Alla försäkringar, vare sig af träpatroner eller deras representanter, att det ej är någon fara med skogstillgången, betyda intet inför sakförhållanden, som äro oemotsägliga. Det är t. ex. ett faktum, att skogstillgången på många orter blifvit så medtagen, att det under ett halft sekel eller kanske för all framtid kommer att saknas skog till och med till husbehof; det är ett faktum, att dimensionerna å virket i oroande grad aftaga, så att till och med stora bolag måste från kronoskogarne förvärfva gröfre virke för att uppehålla sina noteringar; det är ett faktum, att träpatronerna arbeta med händer och fötter för att komma åt lappmarksskogarne, hvilka ännu äro mera sparade.

Man bör därför, jag upprepar det, hoppas, att snabba och kraftiga åtgärder må vidtagas för denna frågas grundliga och tillfredsställande lösning. Jag tillåter mig uttala några tankar rörande en möjligen blifvande undersökning. En dylik undersökningsnämnd borde, enligt mitt förmenande, bestå af redbare, energiske och sakkunnige män, representerande både agronomisk, forstlig och juridisk sakkunskap, såväl teoretisk som praktisk — (t. ex. en agronom, en forstman, en jurist, en praktisk bonde) — och hvilka egde att anlita både enskilda och offentliga personer inom de olika orterna att biträda i undersökningsarbetet. Denna undersökning borde icke inskränka sig blott till det rent ekonomiska området, utan äfven beröra det moraliska. En högre rättvisa och frågans utomordentliga betydelse för fosterlandets väl såväl för det närvarande som för framtiden skulle äfven kräfva en grundlig undersökning af det sätt och de medel, hvarigenom de stora bolagsdomänerna i Norrland förvärfvats, och de belopp, som af dessa skördats. Vid en dylik undersökning skulle det må hända visa sig, att de genomgripande åtgärder, som ensamt i någon nämnvärd grad kunna på samma gång skydda skogen och möjliggöra utvecklingen af jordbruket i Norrland under en sjelfegande jordbrukarebefolkning samt en varaktig trävaruindustri, vore fullt berättigade. Man må icke föreställa sig, att det kan botas endast genom sådana åtgärder som underlättandet af skogsmarkens afsöndring från

hemman och dylikt. Endast genom såväl enskilda som bolags-Om utredning rörande bolags förvärf af jordegendom i vissa delar af landet m. m.skogarnas ställande under utsynings tvång kan skogstillgången skyddas för framtiden, och endast genom dessa skogars successiva förvandling till socken- eller häradsallmänningar kan Norrlands framtid betryggas. Jag vet, att dessa mina uttalade tankar skola stämplas som orimliga, såsom attentat på eganderätten o. s. v. Mine herrar! Då utomordentliga faror hota fosterlandet, fordras utomordentliga åtgärder. Det talades äfven om våld på eganderätten och näringsfriheten, då husbehofsbränningen afskaffades, så ock, då de stora feodalomänera i Frankrike afskaffades och då slafveriet i Amerika upphöfdes. Hvad här gäller, är ej af mindre vigt; och den tid skall komma, då man skall bittert ångra, att man försummat de åtgärder, som fosterlandets högsta väl kräfde. Man söker trösta sig och andra med att förhållandena skola så småningom reglera sig sjelfva, att nöden skall lära folket bättre hushållsaktighet och arbetsamhet m. m. Men, mine herrar, den trösten är temligen klen. Det är skilnad på nöd och nöd; t. ex. den nöd, som framkallas af en oförevallad olycka och alstrar ömse- sidigt medlidande, personligt hjertemod och försakelse, och den nöd, som framkallas genom den ena samhällsklassens ockrande på den andra, och som endast framkallar och utvecklar de sämsta lidelserna. Det är icke sant, att välstånd i och för sig alstrar slöseri och dåliga seder. Här är det andra orsaker som verka, och i dessa orsaker har den s. k. bättre klassen sin dryga andel. Det vet och det känner folket både väl och djupt. Man talar om hvad folket bör lära af erfarenheten; men, mine herrar, äfven vi hafva väl något att lära af erfarenheten, både historiens och samtidens, och vi hafva ett mycket tungt ansvar hvilande på våra skuldror både inför samtid och efterverld.

Vilja vi ej, att vår mest energiska och kraftiga ungdom skall nödgas lemna fosterlandet, vilja vi, att den modlöshet och förstäm- dhet, som bemäktigat sig den bästa delen af befolkningen i Norr- land, skola ersättas af hoppfullhet — hufvudvilkoret för idoghet och företagsamhet — då måste vi äfven på fullt allvar — jag be- tonar det — ådagalägga, att vi vilja bota de svåra missförhållan- den, hvilka likt tunga moln hänga öfver det närvarande och för- mörka framtiden.

Herr Amnéus: Blott ett par ord till svar på de tvifvelsmål, som, i afseende på utskottets hemställan, uttalades af den ärade representanten från Ångermanland.

Han satte i fråga, hvad utskottet egentligen menade med bo- lag och hvilka orter den föreslagna undersökningen enligt ut- skottets åsigt borde afse. Jag ber då att få hänvisa till utskottets kläm, der det talas om bolag i allmänhet utan några undantag. Utskottet har naturligtvis med bolag menat *alla* de olika slag och arter af bolag, som ega jordbruksfastigheter i de delar af vårt land, der skogsafverkning i mer betydande utsträckning förekom- mer. Kongl. Maj:t lär icke sakna utväg att med tillhjälp af

Om utredning länsstyrelser och kronobetjening taga reda på de bolag, som här-
 rörande bolags vidlag kunna och böra kunna ifrågakomma.

I afseende på de orter, som skulle blifva föremål för den be-
 förvärf af jordegendom i gärdar undersökningen, säger utskottet, att denna undersökning
 vissa delar af landet m. m. skulle omfatta »de delar af vårt land, der skogsafverkning i mer
 betydande utsträckning förekommer». Utskottet har således icke
 heller i detta hänseende velat göra några undantag. Framst torde
 (Forts.) utskottet hafva tänkt på Dalarne och Norrland, men utskottet
 har icke velat inskränka de föreslagna åtgärderna till endast dessa
 delar af vårt land, för händelse Kongl. Maj:t skulle finna lämpligt
 att låta undersökningen gå ännu något vidare.

Någon ytterligare förklaring af utskottets hemställan torde
 icke behövas, och jag slutar därför med att yrka bifall till den-
 samma.

Herr Bromée: Jag skall endast be att på grund af de skäl,
 som af utskottet blifvit anförda, få yrka bifall till det förelig-
 gande betänkandet.

Herr Nordin i Hamnerdal: Äfven jag skall be att få yrka
 bifall till utskottets hemställan.

Herr Walter: Äfven jag anhåller att få förena mig med dem,
 som yrkat bifall till utskottets hemställan.

Härmed var öfverläggningen slutad. Efter af herr talmannen i
 sådant afseende gifven proposition, biföll kammaren utskottets
 hemställan; och skulle, jemlikt § 63 mom. 3 riksdagsordningen,
 detta beslut genom utdrag af protokollet delgifvas medkammaren.

§ 19.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtande och memorial:

n:o 9, angående regleringen af utgifterna under riksstatens
 åttonde hufvudtitel, innefattande anslagen till ecklesiastikdeparte-
 mentet; och

n:o 50, angående anslag för utarbetandet af det vid 1892 års
 lagtima riksdag beslutade register till kamrarnes protokoll med
 bihang för tiden från och med år 1867;

bankoutskottets memorial n:o 7, angående användande af riks-
 bankens vinst för 1893; samt

Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskotts utlåtande n:o 20,
 med anledning af väckt motion om utsträckt rätt för sterbhus-

Onsdagen den 18 April.

67 N:o 31.

delegare och testamentstagare att erhålla gemensam expedition i lagfartsärende.

Dessa ärenden skulle uppföras främst å föredragningslistan för nästa sammanträde.

§ 20.

Justerade protokollsutdrag; hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 3,47 e. m.

In fidei

Hj. Nehrman.
